

RĪGAS PEDAGOĢIJAS UN IZGLĪTĪBAS VADĪBAS AKADEMIJA

Pedagoģijas fakultāte

Nepilna laika studijas

1.līmeņa profesionālā studiju programma

„Pirmsskolas izglītības skolotājs”

3. kurss

ILZE ŽUKOVA

3 – 4 gadu vecu bērnu tīšanas prasmju veicināšanas iespējas

Kvalifikācijas darbs

Darba autors

_____
Vārds Uzvārds

_____
Paraksts

Darba vadītājs

prof.

Dr.paed.

Elita Volāne

_____
Akadēmiskais

_____
Grāds

_____
Vārds Uzvārds

_____
Paraksts

amats

RĪGA 2016

Anotācija

Kvalifikācijas darba temats 3 – 4 gadu vecu bērnu tīšanas prasmju veicināšanas iespējas.

Kvalifikācijas darba autore Ilze Žukova

Kvalifikācijas darba vadītāja prof. Dr.paed. Elita Volāne

Kvalifikācijas darba mērķis ir pētīt un atklāt 3-4 gadu vecu bērnu tīšanas prasmju pilnveides iespējas pirmsskolas izglītības iestādē.

Hipotēze – 3 – 4 gadu vecu bērnu prasmes pilnveidojās sekmīgāk, ja piedāvā dažādus praktiskus tīšanas veidus.

Kvalifikācijas darba uzdevumi:

1. Analizēt literatūru par prasmēm, to veicināšanas iespējām;
2. Izzināt un analizēt 3 – 4 gadu vecu bērnu attīstības īpatnības;
3. Analizēt metodisko literatūru, pētāmās problēmas aspektā;
4. Veikt pētījumu, apkopot rezultātu

Pētījuma metodes:

- teorētiskā metode – literatūras analizēšana,
- empīriskās – novērošana, bērnu darbu analīze,
- matemātisko datu statistiskā analīze.

Pētījuma teorijā analizētas dažādu autoru (L.Nīlsens, L.Šunks, D. Prets u.c.) atziņas par prasmēm.

Izzinātas V.Reņģes, D.Lieģenieces, G.Svences atziņas par 3-4 gadu vecu bērnu attīstības īpatnībām. 1.4., 1.5. apakšnodaļā analizēta metodiskā literatūra saistībā ar tīšanas prasmēm. Pētījumā praktiski veikti un analizēti 3-4 gadus vecu bērnu tīšanas prasmes. Pētījuma rezultātā atklātas 3-4 gadus vecu bērnu tīšanas prasmju veicināšanas kritērijiem. Apkopoti pētījuma secinājumi.

Darbs sastāv no anotācijas latviešu valodā, ievada, divām nodaļām ar apakšnodaļām, secinājumiem, literatūras un avotu saraksta un pielikumiem.

Darbā tiek izmantoti 6 attēli, 5 tabulas, 54 lpp., 52 literatūras avoti un 24 pielikumiem.

Atslēgas vārdi – tīšana, prasmes, 3-4 gadus veci bērni.

Saturs

Anotācija

Ievads.....	4
1. 3-4 gadu vecuma bērnu tīšanas prasmju veicināšanas teorētiskie aspekti	6
1.1. Prasmju teorētiskais pamatojums.....	6
1.2. 3-4 gadu vecuma bērnu attīstības raksturojums.....	8
1.3. Aktivitātes tīšanas prasmju veicināšanai	15
1.4. Praktiskie darbi 3-4 gadu vecu bērnu tīšanas apguvei	23
2. 3-4 gadu vecu bērnu tīšanas prasmju izpausme mūsdienu bērnudārza	27
Secinājumi	37
Literatūras un avotu saraksts	38
PIELIKUMI.....	42

Ievads

Rokas pirkstu kustības jeb smalkā motorika ir nervu, muskuļu un kaulu sistēmas koordinētu darbību kopums, kas cieši saistīts ar runas funkciju. Pirmsskolas vecuma bērnam kustība ir līdzeklis ka izzināt pasauli un, jo precīzākas, koordinētākas būs bērna kustības, jo kvalitatīvāka būs bērna iepazīšanās ar apkārtējo pasauli. Ja pirkstu kustības attīstās atbilstoši vecumam, tad arī runas attīstība atbilst normai. Ja pirkstu kustību attīstība atpaliek, tad arī runas attīstība atpaliek.

L. Nīlsens un L. Šunks uzskata, ka ilgstoši vingrinoties, prasmes var kļūt automātiskas. Citos gadījumos ir nepieciešams, lai cilvēks apzināti domā par darbību, kas tiek veikta. D. Prets uzskata, ka prasmes atšķirībā no zināšanām nevar iemācīt tikai ar mutiska vai rakstiska izklāsta metodēm, jo prasmēm nepieciešams ātrums, koordinācija un integrācija, ko var nodrošināt tikai prakse.

Ikdienā, darbā ar bērniem, ir novērojamas dažādas grūtības, piemēram, jakai aizpogāt pogas, satvert krūzi, karoti vai citu priekšmetu, roka nav sagatavota rakstīšanai, tiem bērniem, kuriem pirkstu sīkā muskulatūra ir vāji attīstīta.

Šāds pētījums nepieciešams lai uzzinātu cik attīstīta ir 3-4 gadu vecu bērnu sīkā pirkstu muskulatūra, lai novērstu ikdienā sastopamās problēmas. Tāpēc es izvēlējos kvalifikācijas darba tematu „3 – 4 gadu vecu bērnu tīšanas prasmju veicināšanas iespējas”.

Pētījuma objekts – pedagoģiskais process

Pētījuma priekšmets – 3-4 gadu vecu bērnu tīšanas prasmes

Pētījuma mērķis – pētīt un atklāt 3 – 4 gadu vecu bērnu tīšanas prasmju pilnveides iespējas pirmsskolas izglītības iestādē.

Pētījuma hipotēze – 3 – 4 gadu vecu bērnu prasmes pilnveidojās sekmīgāk, ja piedāvā dažādus praktiskus tīšanas veidus.

Pētījuma uzdevumi:

1. Analizēt literatūru par prasmēm, to veicināšanas iespējām;
2. Izzināt un analizēt 3 – 4 gadu vecu bērnu attīstības īpatnības;
3. Analizēt metodisko literatūru, pētāmās problēmas aspektā;
4. Veikt pētījumu, apkopot rezultātu.

Pētījuma metodes:

- teorētiskā metode – literatūras analizēšana.
- empīriskās – novērošana, bērnu darbu analīze
- matemātisko datu statistiskā analīze

Pētījuma bāze – vienā no X Rīgas pirmsskolas izglītības iestādēm, 2.jaunākā vecuma grupā, 20 bērni.

Darba struktūra: kvalifikācijas darbs sastāv no anotācijas latviešu valodā, ievada, divām daļām ar apakšnodaļām, secinājumiem, literatūras saraksta un pielikumiem.

1. 3-4 gadu vecuma bērnu tīšanas prasmju veicināšanas teorētiskie aspekti

1.1. Prasmju teorētiskais pamatojums

Pirmsskolas vecums ir ļoti svarīgs laiks bērna personības veidošanā un attīstībā, jo notiek būtiskas un nozīmīgas izmaiņas gan bērna fiziskajā ķermenī, gan viņa prātā un jūtu pasaulē. Bērna attīstība ir novērojamas kopīgas tendences, bet tomēr ir nepieciešams uzsvērt, ka katram bērnam ir savs individuālais attīstības veids un temps, kas ir atkarīgs no dažādiem ģenētiskiem, funkcionāliem, vides un sociāliem aspektiem, kā arī pieredzes, vides utt.

Pedagoģijas terminu skaidrojošajā vārdnīcā, termins prasmes ir šāds skaidrojums: Māka veikt kādu darbību atbilstoši nepieciešamajai kvalitātei un apjomam; darbības izpildes priekšnosacījums. Tāda zināšanu, darbības paņēmieni apguves pakāpe, kas ļauj apgūt izmantot mērķtiecīgā darbībā. Daļu prasmju cilvēks apgūst dabiskā pieredzes procesā (piem., prasmi staigāt), citas apzināti vingrinoties pats vai speciālista vadībā (piem., datora lietošanas prasmi). Prasmes veidojas daudzpusīgos, atkārtotos vingrinājumos un var pilnīgoties bezgalīgi. (Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca, 2000, 134).

Ar prasmēm saprot to, ka cilvēks spēj kaut ko veikt, par to pat īpaši nepiedomājot, vai arī to veikt, domājot par to, kas tiek darīts (Nīlsens, Šunks, 2000, 26).

Ilgstoši vingrinoties, prasmes var kļūt automātiskas. Citos gadījumos ir nepieciešams, lai cilvēks apzināti domā par darbību, kas tiek veikta. Var minēt šādus automātisko prasmju piemērus: mazgāt rokas; ģērbties; pogāt pogas; lasīt; rakstīt, protams tad, kad prasmes ir apgūtas (Nīlsens, Šunks, 2000, 26).

Savukārt tādu prasmju piemērs, kur daudz vairāk ir jādomā par darāmo. Vairumam prasmju pamatā ir zināšanas. Kad mācāmies lasīt, izrunāt un rakstīt vārdu, ir tāds laika posms, kad jāiegaumē burtu nosaukumi, forma un skaņa. Tādejādi, galvenokārt tiek izmantotas faktu zināšanas. Pēc vingrināšanās, tas iet aizvien raitāk, un trenētam lasītājam lasīšana norit pavisam automātiski. Viņš ir ticis tik tālu, ka visa uzmanība tiek pievērsta teksta saturam un jēgai. Lasīšanas process ir kļuvis par prasmi (Nīlsens, Šunks, 2000, 26)

Savukārt L. Nīlsens un L. Šunks prasmes jēdzienu skaidro šādi: Rīcības modelis, kurā galvenokārt ir muskuļu darbs (koordinācija) spektrā no motoriskām darbībām, piemēram, slidošanas, bumbas spēlēšanas un darbarīku lietošanas, līdz darbībām, kas ir tālu no motorikas, piemēram, lasīšanai, pareizai rakstīšanai un uzdevumu risināšanai galvā. Vienkāršāk šo jēdzienu izskaidrot šādi: cilvēks ir spējīgs uz noteiktu rīcības modeli, īpaši par to nedomājot (Nīlsens, Šunks, 2000, 29).

Prasmes – spēja veikt darbību tādā līmenī (piemēram, ar noteiktu ātrumu vai precizitāti), ka var panākt tikai prakses vai treniņa rezultātā (Prets, 2000, 283).

Prasmes ir spēja veikt kādu intelektuālu vai fizisku darbu (Prets, 2000, 73).

Atšķirībā no zināšanām prasmes nevar iemācīt tikai ar mutiska vai rakstiska izklāsta metodēm, jo prasmēm nepieciešams ātrums, koordinācija un integrācija, ko var nodrošināt tikai prakse. Tieši prakses nepieciešamība ir tā, kas ļauj izglītības programmu veidotājiem nekļūdīgi atšķirt prasmes no zināšanām. Tas attiecas gan uz intelektuālām prasmēm (skolēns pratīs atrisināt vienkāršus vienādojumus), gan uz kustību prasmēm (skolēns pratīs peldēt), gan uz maņu prasmēm (skolēns atšķirs smiltis no akmentiņiem). Prasmju radīšanu var uzskatīt par iespēju piešķiršanu skolēniem. Kad cilvēks ir ieguvis jaunu prasmi, tam paveras jaunas iespējas, un tieši šī cilvēka iespēju paplašināšana arī ir izglītības galamērķis. Skaidri noteiktu prasmju ietveršana izglītības programmā pārlicina skolotājus, ka viņiem ir jāiet tālāk par zināšanu izklāstu, un atgādinās, ka šajā izglītības programmas daļā tiek pieprasīta prakse.. (Prets, 2000, 75).

Pirmajos bērna dzīves gados veidojas bērna personības kodols, tāpēc tieši pirmsskolas izglītības iestādes ir tās, kuras laikā bērns apgūst un iepazīt apkārtējo pasauli, apgūst jaunas zināšanas un prasmes, veido attieksmi, sāk veidot un attīstīt komunikāciju dažādās pakāpēs (Eihmane, Joma, Kaļiņina, Krikule, Misņika, 2011).

Ministru kabineta noteikumos Nr.533 ‘Noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām’, kuri ir izdoti 2012. gadā, ir norādītas vispārīgās bērnu prasmes un attīstības, kurām pedagogam ir jāpievērš uzmanība izglītības un mācību process (Ķīlis, 2012).

Noteikumos tiek definētas prasmes un attīstības, kuras attiecīgi var tikt izmantotas, lai novērtētu bērnu attīstības un pedagoģijas procesa rezultātu. Fiziskās attīstības jomā tiek attīsta roku sīko muskulatūru, mērķtiecīgi veic darbības ar sīkiem priekšmetiem;

Noteikumos ir arī uzsvērts, ka atkāpes no plānotajiem rezultātiem ir pieļaujamas atbilstoši bērna funkcionālo traucējumu veidam, kā arī ievērojot konkrēto funkcionālo traucējumu un tā apjomu (Ķīlis, 2012).

Kā vienu no prasmju veicināšanas iespējām V. Zelmenis uzskata nemitīgu vingrināšanos, tādā veidā elementārās prasmes pakāpeniski automatizējas un kļūst par iemaņām (Zelmenis, V. 2000, 28).

Būtībā, pedagoģiskajā procesā bērnam jāattīsta fiziskās, psihiskās un sociālās prasmes, un to veicināšanas pamata process ir rotaļa, to izmantošana un adaptēšana dažādās pakāpēs un ar dažādu specifiku vēlamu rezultātu iegūšanai. Tīšana ir jāturpina pilnveidot ar praktiskiem darbiem un ilgu treniņu, lai būtu rezultāti.

1.2. 3-4 gadu vecuma bērnu attīstības raksturojums

Lai pieaugušie spētu veicināt un palīdzēt bērna attīstības procesā, ir nepieciešams apzināties konkrētā bērna vecuma attīstības iespējas un tendences. Humānā pedagogija norāda, ka katrs bērns ir unikāls un tās metodoloģijas ir virzītas uz iedzimto īpašību atklāšanu, izmantošanu, motivāciju, izzināšanu un bērna individualitātes veidošanu. Ikdienā jebkurš pedagogs būtībā pielieto metodes un aktivitātes, kas virza un veicina bērna attīstību. Lai pedagogs un pieaugušais spētu izmantot metodes un aktivitātes, kas patiešām palīdz bērnam attīstīties vislabāk, ir jāpārzina bērna attīstību un tās īpatnības konkrētā bērna vecumā (Šulte, 2008).

Bērna attīstība ir process, kas ir tieši saistīts ar organisma strukturālajām pārmaiņām. Šajā procesā notiek ķermeņa šūnu specializēšanās un jaunu šūnu grupu un audu veidošanās, nobriest atsevišķi orgāni, orgānu sistēmas un arī smadzenes. Cilvēku attīstība ir nepārtraukts process, kurā notiek periodiski attiecībā pret cilvēka vecumu dažādās pārmaiņas organismā un šis process norit visa cilvēka mūža garumā (Špona, 2001, 17).

Pēc būtības cilvēka attīstības un izaugsmes process ir sarežģīts un dažāds, kas bieži vien ir balstīts uz katra indivīda izaugsmi, iespējām un attīstību.

Cilvēka attīstības pētnieki norāda, ka bērna attīstība ir viens no svarīgākajiem cilvēka attīstības posmiem, jo tās laikā notiek vislielākās un straujākās izmaiņas cilvēku organismā. Dažādu autoru darbos tiek izdalīti dažādi bērnu attīstības vecuma posmi.

Dž. Vikofs un B. Anela savos darbos un pētījumos bērna attīstības posmus iedala līdz skolas vecumam un pēc skolas vecums. Šis iedalījums ir visoptimālākais attiecībā pret bērnu audzināšanu un izglītošanu pirmsskolas izglītības iestādē (Vikofs, Anela, 1998, 67).

V. Golubina norāda, ka pedagogijā var ievērot šādu vecumposmu periodizāciju:

- no 1 – 3 gadiem – mazbērna vecums;
- no 3 – 7 gadiem – pirmsskolas vecums (Golubina, 2007, 50).

Akadēmiķis un profesors Heinzs Šcaidingers norāda, ka bērnu attīstību var iedalīt:

- Bērna attīstības pirmais gads;
- 2-4 gadi;
- Pirmsskolas vecums (4-7 gadi).

Tomēr, viņš arī norāda, ka pirmsskolas vecumā var apskatīt bērna attīstību pa gadiem vai 2 gadu periodiem, atkarībā no nepieciešamā pētāma un analizējamā rezultāta, jo bērna attīstība ir straujš un mainīgs process, kurā ir svarīgi saprast jebkura vecumposma īpatnības un iespējas (Šcaidingers, 2015).

Ē. Eriksons savā personības attīstības teorijā izdala 8 stadijas un norāda, ka par galveno ietekmējošo faktoru katrā stadijā uzskata sabiedrību tās vispārīgajā nozīmē. Katrā stadijā var parādīties divi pretēji jaunveidojumi- negatīvais un pozitīvais kur pozitīvais sekmē attīstību, negatīvais traucē (Reņģe, 1999).

Uz jaunāko pirmsskolas vecumposmu attiecināma trešā stadija, kad bērniem par vadošo darbību kļūst iniciatīva un parādās vainas sajūta (Lieģeniece, 1984). Tieši šim periodam ir jāvelta liela un pastiprināta uzmanība, jo veidojas un attīstās bērna personības galvenās īpašības - ES koncepcija, pašvērtējums, saskarsmes un sadarbības prasmes, sociālās lomas, kā arī priekšmetu funkcionālā apguve, priekšmetu nosaukumu apguve, runas apguve (Svence, 1999).

Katram bērna vecuma posmam atbilst noteikts fiziskās un psihiskās attīstības līmenis un vecuma posmu robežas nav stingri noteiktas, jo jebkurš bērns ir jāskatās kā indivīds, kas var konkrētajā vecuma posmā citos virzienos apsteigt citus savus vienaudžus, vai tieši pretēji – nedaudz atpalikt.

Dažādu autoru darbos tiek izdalīti atšķirīgas bērnu attīstības jomas. Izmantojot bērnu attīstības teorētiku - L. Kohlbergs, J.L. Pētersons, N.Zils – pieredzi un viedokli, izdala 5 bērnu attīstības jomas:

- fiziskā veselība, pašsajūta un kustības attīstība;
- sociālā un emocionālā attīstība;
- mācīšanās pieeju attīstība;
- domāšanas pieejas un vispārīgo zināšanu attīstība;
- komunikācijas un valodas attīstība(Ļubļinska, 1979).

A. Špona norāda, ka bērnu attīstībā novēro tieši 3 attīstības jomas:

- fiziskā attīstība;
- psihiskā attīstība;
- sociālā attīstība (Špona, 2001).

Apskatot dažādu autoru pieejas un prakses, var secināt, ka bērna vecumam atbilst noteiktas fiziskās, psihiskās un sociālās īpašības, kuras tālāk darbā tiek analizētas un apskatītas tieši no jaunākā pirmskolas vecuma – 3-4 gadi.

Fiziskajā attīstībā 3-4 gadu periodā raksturīga liela kustību aktivitāte, augšana un koordinācijas spēju pilnveidošanās. Bērnu attīstības veicināšanai var piedāvāt un sūtīt bērnus un dažādām sporta nodarbībām un aktivitātēm, tomēr ir aktīvi jāseko līdzi, jo šajā vecumā bērniem būtu arī viegli iespējams iegūt traumas. Tā kā bērns ir izteikti dabiski aktīvs, tad pedagogijā ir ieteikts izmantot dažādas rotaļas un spēles, lai kontrolētu bērnu kustīgumu. Bērniem parādās prasmes sākt koncentrēt skatienu uz konkrēti vienu sīku vienību un uz vienlaikus vairākām vienībām (Bakisa, Romēns 1995).

Bērni šajā vecumā spēj veikt sarežģītas kustības (lēkt un balansēt uz vienas kājas, rāpties pa stieņiem, izdarīt dažādus palēcienus utt.) un arī spēj saskaņot 2 principus – “Es gribu!” un “Man vajag”. Bērna muskuļi šajā vecumā ir labāk attīstīti nekā bērna spēja tos kontrolēt, attīstās sīkā pirkstu muskulatūra. Lai gan sīkā pirkstu muskulatūra vēl tikai attīstās, tāpēc 4 –5 gadu vecumā bērniem var būt grūti griezt ar šķērēm, precīzi nokrāsot malu, līmēt papīra aplikācijas, uzvērt krelles.

Pirmsskolas vecuma bērniem viens no fiziskās attīstības rādītājiem ir viņu prasme izpildīt daudzveidīgas kustības — soļošanu, skriešanu, lēcienus, mešanu, tveršanu, rāpošanu, rāpšanos. Šīs kustību prasmes bagātina bērnu pieredzi, kura ir svarīga rotaļās, sadzīves darbībās un ikdienas dzīves situācijās. Teorija un prakse pierāda, ka, jo bērnam ir labāk attīstītas kustību un iemaņu prasmes, jo vieglāk viņam ir atrasties un iejusties apkārtējā vidē (Bula – Bitiniece, Jansone).

3-4 gadu vecumā bērni ir ļoti aktīvi - viņiem patīk skriet, lēkāt, dejojot vēlas veikt sarežģītas kustības (balansēt uz vienas kājas, rāpties pa stieņiem utt.). Bet viņa uzsver, ka visas darbības bērni šobrīd tikai mācās, tāpēc ir svarīgi saprast, ka viņiem tās ātri var apnikt un bieži neizdoties. Pats svarīgākais šajā vecumā ir tas, ka bērns pats ir spējīgs sevi apģērbt, spēj sev aizpogāt pogas un noturēt pareizi zīmuli, kā arī, var sākt darboties ar šķērēm (Špona, 2001).

3 gadu vecumā bērnam tiek novērotas tādas kustību iemaņas kā:

- Pārlec pāri uz grīdas uzzīmētai līnijai.
- Balansē uz vienas kājas 7 - 10 sek..
- Brauc ar trīsriteni.
- Kustības kļūst daudzveidīgākas.
- Pēc signāla prot pieturēt kustību, pāriet no vienas kustības uz citu, labi saglabā līdzsvaru, ejot pa stieni, pārkāpj 30 - 35 augstu šķērslī, mainot kājas
- Prot nolēkt no 15 cm augstuma, uz vietas, tālumā no vietas, pāri nūjai un auklai. Taču pagaidām trūkst roku atvēršanas.
- Roku kustības un palīdzība sev pašam
- Būvē torni no 9 klucīšiem, pēc parauga - vilcienu.
- Pēc parauga zīmē krustu.
- Pēc lūguma zīmē cilvēku.
- Izmanto šķēres.
- Tīra zobus.
- Palīdz uzklāt galdu.
- Uzvelk mēteļus vai kleitu bez palīdzības.

- Labprāt zīmē, veido no plastilīna.
- Zīmē primitīvas figūras.
- Prot izjaukt rotaļlietas.
- Izkrāso ierobežotas virsmas.
- Patstāvīgi iet uz tualeti.

Kopumā var secināt, ka 3 gadu vecumā bērnam turpinās vispārēja kustību attīstība (staigāšana, skriešana, rāpošana, mešana), kura notiek tieši uz kustību kvalitātes uzlabošanas pamata. Parādās aizvien lielāka saskaņotība un prasme pārvaldīt savas kustības atbilstoši apkārtējiem noteikumiem. Pilnveidojas roku kustības - pareizas audzināšanas gadījumā bērns prot gandrīz patstāvīgi apģērbties, izģērbties, nomazgāties; pārņem dažādas sīkas delnu un pirkstu kustības: sāk turēt zīmuli, aizpogāties utt.

4 gadu vecumā kustību iemaņās ir novērojams:

- Brīvas, koordinētas roku kustības, staigājot nešļūkā kājas.
- Nolec no 15 - 20 cm augstuma un lec 15 - 20 cm tālumā, lēkt uz vietas.
- Pēc signāla prot apstāties.
- Tiek atzīmēts nevienmērīgs temps un nepietiekama kustību precizitāte, norādīta virziena neievērošana, šūpošanās uz sāniem, roku izstiepšana līdzsvara saglabāšanai, kājas staigāšanas laikā ir ieliekas.
- Vēl nav precīzu mešanas iemaņu, roku atvēršana, ķermeņa pagriešana.
- Vieglāk veicas ar bumbas mešanu un ķeršanu, nekā ar mešanu tālumā.
- Tiek atzīmēti pieliekami soļi rāpojot, roku kustības ne vienmēr saskaņo ar kāju kustībām.
- Met bumbu ar abām rokām, atgrūž to, ķer, piespiež pie krūtīm.
- Iedarbina mehānisko rotaļlietu ar atslēgu, uzvelkot to.
- Prot pareizi turēt zīmuli un vilkt horizontālas un vertikālas līnijas.
- Veidojas higiēnas iemaņas - kārtība, roku mazgāšana pēc tualetes.
- Patstāvīgi ģērbjas, aizpogā pogas, aiztaisa rāvējslēdzēju, taču vēl nesašņorē apavus.
- Patstāvīgi ēd, prot pareizi turēt karoti, dakšiņu.
- Patstāvīgi mazgājas un noslaukās.

Apskatot informāciju no dažādiem literatūras avotiem, pēc būtības fiziskajā bērna attīstībā 3-4 gadu vecumā var novērot pamata kustību pilnveidošanos (rāpšanos, iešanu pa trepēm), aktivitāšu attīstīšanos (skriešana, braukt ar trīsriteni), kustību patstāvību (pacelt

nokritušas lietas, salikt lietas pareizi atpakaļ) un tiek pilnveidota roku un pirkstu veiklība (zīmēt apli, līnijas, celt torņus utt.) (Neipreisa, Jēkabsone, 2013).

Bērna psihiskā attīstība ir sarežģīts un ģenētiski noteikts process, kad secīgi nobriest augstākās psihiskās funkcijas. To ietekmē vairāki apstākļi – ārējā vide, psihosociālie faktori, bērna vispārējais veselības stāvoklis. Nelielas novirzes kaut vienas psihiskās funkcijas attīstībā rada izmaiņas arī citās funkcijās (Neipreisa, Jēkabsone, 2013).

Latvijas Republikas Ministru kabineta noteikumos par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām par psihisko attīstību teikts, ka bērna psihiskā attīstība ir dažādu zināšanu, prasmju un attieksmes apgūšana, kas ir saistītas ar klausīšanos, uztveršanu, savas attieksmes paušanu par dzirdēto, atbildēšanu uz jautājumiem, salīdzināšanu un grupēšanu pēc kādas pazīmes, emociju izrādīšanu, kā arī otra uztveršanu un saprašanu (Latvijas Republikas tiesību akti, 2012).

G. Svence norāda, ka 3-4 gadu vecumā attīstās mācīšanās process, kurā izteikti sāk veidoties dažādas prasmes, bērns pats var apgūt dažādas lietas un procesus. Ir jāņem vērā, ka katram bērnam kā indivīdam veidojas sava individuālā pieeja, bet tomēr ir novērojamas daudzas kopīgas iezīmes, kā bērni šajā vecumā apgūst jaunas lietas, kā labāk viņus attīstīt un kā labāk veidot viņu uztveri. Mācīšanās procesā bērnam šajā vecumā ir nepieciešams piedāvāt stabilas rotaļas un aktivitātes, strukturizēt dienas kārtību un piedāvāt palīdzību, ja kaut kas neizdodas. Bērnam ir svarīgi, ka šajā vecumā viņš tiek uzklausīts un ar viņu sadarbojas (Svence, 1999).

Domāšanas attīstība ir saistīta ar cēloņu un sekū sakarību atklāšanu starp lietām un to norisēm. Bērnam pirmsskolas vecumā attīstās vairāki domāšanas veidi – uzskatāmi konkrētā, uzskatāmi tēlainā, verbāli loģiskā. Šajā vecumā bērns labāk saprot to, ko redz, nevis to, ko dzird. Pirmsskolas vecuma bērniem ir raksturīga uzskatāmi konkrēta domāšana. Ir arī novērojama tēlainā domāšana, jo šis ir vecums, kad ir ļoti liela iztēle. Ar iztēli un tēlaino domāšanu saistās arī fantazēšana, kas darbojas kā aizsargmehānisms. Ar iztēli saistās arī zīmējumi un to izveide. 3 – 4 gadu vecumā rodas galvkāji, tomēr visvairāk zīmējumu bērns uzzīmē 4 – 5 gadu vecumā (ap 2000). Krāsa zīmējumos saistās ar temperamenta tipu (holēriķiem dominē sarkanā krāsa, flegmātiķi – zaļo, zīmējumi sīki, detalizēti, sangviniķiem patīk dzeltenā krāsa, melanholiķiem zilā, zīmējumi maza izmēra, līnija smalka). Šajā periodā zīmējumos parādās princeses un spēkavīri – dzimumidentifikācija. Bērniem 3-4 gadu vecumā ir novērojama ļoti spēcīga iekšējā pasaule, kuras rezultātā ir grūti atšķirt fantāziju no realitātes. Bērni šajā vecumā sāk saprast to, ka bērni un pieaugušie domā un uztver lietas savādāk. Bērniem parādās pirmie priekšstati par sabiedrības stereotipiem un procesiem (Svence, 1999).

Bērnam šajā vecumā notiek arī runas un valodas attīstība - strauji pieaug vārdu krājums – no 230 līdz 4000 vārdiem. Runa attīstās no egocentriskās uz dialoga runu, konteksta runu, kad bērns iemācās izprast cita cilvēka domas un runas loģiku un attīstās arī iekšējā runa.

Attiecībā uz runu, bērni šajā vecumā var:

- Vērtēt lietas no citu cilvēku redzes viedokļa, iejusties dialoga formā
- Pragmatiski vērtēt situāciju
- Apgūt viena vārda vairākas nozīmes
- Izmantot teikumu komplekso struktūru
- Prot uzturēt sarunas tematu un papildināt to ar jaunu informāciju
- Jautā par izteikumu nozīmi
- Valodas līmeni pielāgo klausītājam (piem., runā vienkāršāk sarunā ar divgadīgu bērnu)
- Dod priekšroku rotaļu biedram
- Ar vienaudžiem sadarbojas verbāli, dažreiz fiziski
- Nevēlamus bērnus izslēdz no spēles
- Bērns saprot saliktus teikumus, piedēkļa nozīmi arī ārpus konkrētas situācijas
- Runā lieto teikumu no 5 - 6 vārdiem
- Uzmanīgi klausās, pārstāsta, izdala būtisko pasakā, nosauc zīmējumu sižetus
- Runa ir gramatiski noformēta
- Uzmanīgi ieklausās vecāku runā, nosauc viņus vārdā
- Pastāsta par sevi

Bērnam runa šajā vecumā attīstās un pārsvarā ir gramatiski pareizi uzbūvēta, taču skaņu izruna var būt arī nepareiza. Bērniem šajā vecumā ir jāprot diez gan sakarīgi un loģiski aprakstīt nesenus notikumus, kā arī spēt runāt gan par pagātni, gan nākotni. Bērnam kopumā skatoties ir jāprot stāstīt un jābūt spējīgam savu domu izteikt vārdos (Māra, 2013).

Bērns šajā vecumā saprot lielāko daļu no citu cilvēku sacītā, viņš ir spējīgs atpazīt un nosaukt lielāko daļu no priekšmetiem tuvākajā apkārtnē, kā arī pateikt par to, kā viņu sauc un cik viņam ir gadi. Viņš runās 4-5 vārdu teikumus (Neipreisa, Jēkabsone, 2013).

3-4 gadu vecumā bērna uztverē ir novērojams tas, ka bērns spēs fokusēties uz vienu objektu tik ilgi, kamēr viņam būs interese. Šajā vecumā bērni sāk mācīties salīdzināt lietas pēc konkrētām pazīmēm, kā arī bērni ir spējīgi 15-20 minūtes veikt sarežģītas darbības (Vikofs, Anela, 1998).

Bērnam šajā vecumā ir ļoti svarīga attēla uztvere, ar attēlu palīdzību viņam ir vieglāk un vienkāršāk uztvert lietas un procesu būtību. Bērns šajā vecumā var pazīt vismaz 3 krāsas, var sašķirot 3 ģeometriskās formas un salikt attēlu no 3-4 gabaliem, kā arī, var parādīt attēlam atbilstošu priekšmetu telpā (Neipreisa, Jēkabsone, 2013).

Bērna attīstības, mācīšanās un audzināšanas process ir tieši saistīts ar bērna emocijām. Šajā vecumā ir ļoti svarīgi, kā bērns izturas pret sevi, pret pieaugušajiem un pret vienaudžiem.

Pirmsskolas vecuma bērniem ir emocionāli visneapvaldītākais raksturs nekā pārējos periodos. Tāpēc šajā laikā bērnam var būt vienlaicīgi vairākas jūtas – viņš var dusmoties un būt līdzjūtīgs, var palīdzēt kādam un zaudēt paškontroli, var izjust vainas apziņu un meklēt sev attaisnojumu. Šajā vecumā rodas konflikts starp “Es gribu!” un “Tā vajag!”. Šajā vecumā attīstās arī augstākās jūtas, vērtību orientācija un tikumi. Emocionālā labsajūta veicina normālu bērna personības attīstību, labvēlīgu attieksmi pret sevi un citiem. Bērns var izjust vainas apziņu un meklēt attaisnojumus savā rīcībā (Gailuma, 2002, 84).

Bērna emocionālajā attīstībā ir novērojums tas, ka 3-4 gadu vecumā bērns brīvi pauž pieķeršanos un spēj paust dažādas emocijas, kā arī, jau no 3 gadu vecuma viņš spēj būt uz ilgāku laiku šķirts no vecākiem¹.

Bērna psihiskajā attīstībā 3-4 gadu vecumā ir novērojums, ka bērnam veidojas patstāvība, viņš attīsta visas iepriekš apgūtās prasmes un pilnveido tās, kā arī veidojas viņa izpratne par apkārtējo pasauli, viņš sāk analizēt un novērot situācijas un apgūt sabiedrības pamata darbības principus.

Sociālā attīstība cilvēkam ir svarīga un attīstās visa mūža garumā. 3-4 gadu vecumā pieaug bērna tieksme pēc patstāvības. To var novērot dažādās ikdienas darbībās: viņš pats grib apģērbties, pats grib uzsmērēt maizīti, grib palīdzēt saslaucīt gružus. Bērna vēlme būt patstāvīgam novērojama arī citās ikdienas situācijās: viņš arvien vairāk laika pavada bez vecāku klātbūtnes (pirmsskolas izglītības iestādēs, ciemojoties pie tuviniekiem, rotaļājoties bērnu laukumos), un šajā laikā bērns mācās sadarboties un komunicēt ar citiem, kas veicina viņa sociālo attīstību (Mierkalne, 2012).

Personības kvalitāti raksturo arī prasme kontaktēties ar citiem. Šajā laikā ļoti svarīga nozīme ir bērna kontaktiem ar pieaugušajiem - pieaugušie šajā vecumā ir liela autoritāte. Pieaugušais ir paraugs, ko bērns atdarina, no kura gūt izpratni par lietu būtību, norisēm, par sevi. Pareizas audzināšanas rezultātā bērnos izveidojas pienākuma jūtas pret citiem, pret saviem pienākumiem lietu kārtību. Tas viss turpmākā dzīvē nosaka cilvēka uzvedību. 3-4 gadu vecumā bērnam joprojām ir svarīga ģimene - sadzīve, darbs, svētki un tradīcijas, to ievērošanai, ir liela loma bērna personības veidošanā, šeit tiek likti tikumiskās audzināšanas pamati. Ģimenē tiek radīti apstākļi, lai bērnam ir iespēja vispusīgi attīstīties, jo tieši ģimene ir tā institūcija, no kā ir atkarīga bērna personība - bērns būs atvērts, komunikabls un brīvs savā rīcībā vai arī noslēgts sevī un neko darīt negribošs (Kasparoviča, 2005, 28).

Attiecībā uz sociālo attīstību, bērni 3-4 gadu vecumā:

- bērns izrāda interesi pret citiem bērniem un atdarina viņu darbības;
- bērnam sāk veidoties īstas draudzības ar citiem bērniem, kaut gan viņš īsti līdz galam nesaprot draudzības konceptu;

- bērns var sniegt citiem vienkāršu palīdzību, kā piedāvāt kaut ko, vai pacelt utt.;
- bērns sāk izjust līdzjūtību un līdzcietību pret citiem;
- bērns sāk saprast, kas ir konflikts, kā ir iespējams to risināt, un sāk izstrādāties principi un viedoklis, kāpēc un kā konflikts veidojās;
- bērns turpina mācīties veidus, kā komunicēt ar citiem, un kā labāk to darīt, lai nerastos konflikta situācijas (Currah, Goldfarb, 2011).

Bērniem 3-4 gadu vecumā joprojām ir svarīgas rotaļas, un tas ir veids, kā bērni attīsta un pilnveido savu sociālo attīstību. 3-4 gadu vecumā bērni rotaļās:

- dod priekšroku rotaļu biedram
- nevēlamus bērnus izslēdz no spēles
- nosauc par draugiem bērnus, ar kuriem spēlējas
- sociālas lomas grupā tiek sadalītas.
- saprot, ka viņu izjūtas atšķiras no citu bērnu izjūtām (Māra, 2013).

Bērna sociālajā attīstībā 3-4 gadu vecumā ir novērojama bērna patstāvība un lēmumu pieņemšana attiecībā uz rotaļu biedriem, kā arī joprojām aktuāla ir atdarināšana.

Bērnu audzināšanā ir nepieciešams ņemt vērā viņa vecuma grupas attīstības fiziskās, psihiskās un sociālās iezīmes. 3-4 gadu vecumā ir novērojams, ka bērns kļūst aizvien patstāvīgāks, viņš sāk pieņemt lēmumus, izdarīt secinājumus un mēģina pats tikt ar visu gala, bet tajā pašā laikā pieaugušajam ir jāsaprot, kurā mirklī bērnam ir joprojām nepieciešams palīdzēt, lai viņš spētu veiksmīgi turpināt darboties, jo pieaugušais joprojām ir autoritāte šajā vecumā.

Apkopojot iepriekš analizēto varam secināt, ka fiziskajā attīstībā 3-4 gadu periodā raksturīga liela kustību aktivitāte, augšana un koordinācijas spēju pilnveidošanās. Bērnu attīstības veicināšanai var piedāvāt un sūtīt bērnus un dažādām sporta nodarbībām un aktivitātēm. 3-4 gadu vecumā attīstās mācīšanās process, kurā izteikti sāk veidoties dažādas prasmes, bērns pats var apgūt dažādas lietas un procesus. Bērnam šajā vecumā notiek arī runas un valodas attīstība - strauji pieaug vārdu krājums. Bērns spējīgs noturēt interesi uz vienu objektu tik ilgi, cik viņam tas šķitīs interesants. Kā arī pieaugušais ir paraugs, ko bērns atdarina, no kura gūt izpratni par lietu būtību, norisēm, par sevi, kultūras vērtībām un svētkiem.

1.3. Aktivitātes tīšanas prasmju veicināšanai

Ir daudz un dažādas aktivitātes, kas palīdz bērniem attīstīt pirkstu muskulatūru, bet to pamatā ir atkārtošana – bērns mācās no pieaugušā un atdarina. Visas aktivitātes var iedalīt vairākās grupās:

- vingrinājumi;

- nodarbības/aktivitātes;
- rotaļas.

Bērnu tīšanas prasmes pēc pamata būtības ir bērnu fiziskās spējas ar rokām un pirkstiem veikt kustības un aktivitātēs rokdarbu praktiskajās nodarbībās, kā arī bērna uztvere, kas palīdz bērnam saprast, ko un kā darīt (sk. 1.1. nodaļa). Tīšanas prasmju vispārīgs raksturojums bērniem 3-4 gadu vecumā ir tieši saistīts ar viņu roku pirkstu kustību raksturojumu.

Rokas pirkstu kustības jeb smalkā motorika ir nervu, muskuļu un kaulu sistēmas koordinētu darbību kopums, kas cieši saistīts ar runas funkciju. Pirmsskolas vecuma bērnam kustība ir līdzeklis kā izzināt pasauli un, jo precīzākas, koordinētākas būs bērna kustības, jo kvalitatīvāka būs bērna iepazīšanās ar apkārtējo pasauli. Ja pirkstu kustības attīstās atbilstoši vecumam, tad arī runas attīstība atbilst normai. Ja pirkstu kustību attīstība atpaliek, tad arī runas attīstība atpaliek.

Bērna sīkās muskulatūras attīstīšana jāsāk jau no agrīna vecuma. Pirmsskolas iestādē liela daļa kustību - gan sīkā pirkstu, gan lielā motorika tiek attīstītas ar rotaļu palīdzību. Ikdienā strādājot ar rotaļām un vingrinājumiem tiek attīstītas roku pirkstu kustības un sajūtu uztvere. Izmantojot dažādus dabas materiālus kā rotaļlietas, veiksmīgi var attīstīt iztēli, domāšanu, runu, kā arī ļauj iepazīt priekšmetu formas. Tādejādi ne tikai attīstās bērna runa, bet paplašinās vārdu krājums. Ar sajūtu palīdzību var iepazīt daudz īpašības vārdus.

Roku, pirkstu veiklība - tās ir pirmās, bet ne vienīgās spējas, kuras bērns pilnveido iepriekšminētajās darbībās. Jāattīsta pirkstu un roku spēja satvert, turēt, ķert, mest, ņemt, dot, precīzi nolikt vietā. Šāda veida vingrinājumi liek darboties dažādām muskuļu grupām un veido gan roku kustības, gan redzes kustību koordināciju, kā arī veicina bērna valodas attīstību un sagatavo roku un acis rakstīšanai un lasīšanai.

Pirkstiņrotaļu un vingrinājumu galvenais kodols slēpjas svarīgā nosacījumā proti, tikai apzinoties, ka vadošās rokas pirksti ir cilvēka otrais artikulācijas aparāts. Roku pirkstu kustība veicina bērnu intelekta attīstību (Ragēvičusa, 2012).

Pirkstu kustībām ir īpaša nozīme bērna runas un valodas attīstībā. Jo vairāk tiek attīstīta attīstām pirkstu muskulatūru, jo vairāk attīstās arī dažādi runas centri, kā arī, attīstās dažādas kustību prasmes (Eglija, 2012).

3-4 gadu vecumā turpinās visu bērna orgānu attīstība, tieši pilnveidojas kustību koordinācija un bērns var sākt apgūt dažādas jaunas aktivitātes. Plaukstas muskuļu attīstībā ir novērojama spēja jau pareizi turēt zīmuli, sasiet mezglu un veikt citas precīzas darbības ar pirkstiem (Aivars, Akers, Akinfova, Amoliņš, Andrejevs, Andrejevs, 1984).

Bērni 3-4 gadu vecumā paši mācās apgērbties, ir spējīgi atpogāt jakas un citas pogas, bet var būt grūtības tās aizpogāt (Einsvorta, 2007).

Pamatā tīšanas prasmēm ir rokas pirkstu kustība, kuras attīstība tiek saistīta ar tieši bērnu fizisko attīstību (sk. 1.1. nodaļu). Tomēr, var uzskaitīt vispārīgu 3-4 gadu vecuma bērnu attīstību attiecībā pret roku pirkstu kustībām un tīšanu:

- pirksti spēj satvert un noturēt konkrētas lietas;
- bērns ir spējīgs saprast, ko un kā labāk turēt, lai panāktu vēlamu rezultātu;
- bērnam var tikt izmantoti dažādi vingrinājumi un aktivitātes, lai veicinātu pirkstu attīstību;
- pirkstu attīstība veicina arī citu spēju attīstīšanos.

Apkopojot iepriekš analizēto varam secināt, ka rokas pirkstu kustības jeb smalkā motorika ir nervu, muskuļu un kaulu sistēmas koordinētu darbību kopums, kas cieši saistīts ar runas funkciju. Ja pirkstu kustību attīstība atpaliek, tad arī runas attīstība atpaliek. Bērna sīkās muskulatūras attīstīšana jā sāk jau no agrīna vecuma, dažādas rotaļas saistībā ar satvērienu, turēšanu, dažādu pirkstiņrotaļu pielietošanu.

Ir pieejami daudz un dažādi **vingrinājumi** delnas un pirkstu sīkās muskulatūras attīstīšanai un tālāk darbā tiek doti dažādi vingrinājumu piemēri:

- Visi pirksti sasveicinās ar īkšķi. Sākumā darbojas ar vienu roku. Roku saliec elkonī un tur sev priekšā ar delnu uz leju. Katru pirkstu, sākot ar otro pirkstu, paliek pie īkšķa, viegli paspiež un atlaiž; var skaitīt līdzī. Ja vingrinājumu sāk ar piekto pirkstu, tad skaita atpakaļejošā secībā. Bieži ar otru roku jāpalīdz pirkstiem satīties. Kad ar vienu roku vingrinājumi izpildīti apmierinoši, tad to dara ar abām rokām vienlaicīgi. Tempu var mainīt, vingrinājumus var veikt mūzikas pavadījumā.
- Pirkstus vingrina, saliekot divus pirkstus kopā (pirmo pirkstu pārmaiņus saliek kopā ar pārējiem) un satverot dažādus sīkus priekšmetus. Piemēram, skaitāmos kociņus var kraut mazā rotaļu mašīnā kā baļķītšus, pirksti tad ir "ceļamkrāns".
- Var no sērkociņiem celt mājiņu, pogāt pogas, spēlēt bērnu klavieres, salikt mozaīku un veikt citas darbības.
- Var izmantot plastmasas rotaļlietu – aktīvo centru, kur groza un kustina visu pēc kārtas ar katru pirkstu un pārmaiņus ar katru roku.
- Ar pirkstiem un delnu var spēlēt ēnu teātri. Ēnas var labi veidot uz ekrāna diaprojektora vai epidokopa gaismas starā. Var veidot suni, zaķi, zirnekli vai ko citu pēc savas fantāzijas.
- Veic roku apļošanu delnas locītavā uz vienu un uz otru pusi. Skaita – viens, divi, trīs, četri un atpakaļ.

- Abu roku pirkstus saliek pamīšus kā jumtiņā, tad pirkstus locītavās saliec un izstiep, saspiež sāniski kopā un atlaiž.
- Abu roku otrie pirksti aizķer viens otru kā āķīši un spēkojas – velkas, tāpat pārmaiņus viens ar otru spēkojas pārējie pirksti.
- Saliek abas plaukstas kopā vienu pret otru (rokas ķermenim priekšā, saliektas elkonī), saspiež tās cieši kopā, tad ar pirkstu galiem tās atspiež nost – it kā abas plaukstas spēkotos un viens no otras atgrūstos.
- Ne tikai, lai attīstītu pirkstu un delnas muskulatūru, bet arī veicinātu to koordināciju, ar katru pirkstu pēc kārtas jāatsit gaisa balons. Tā ir spēle ar noteiktu nosacījumu – nedrīkst nomest, nedrīkst saplēst. Tātad – nedrīkst balonu nomest zemē, nedrīkst arī pārāk stipri sist. Mūzikas pavadījumam jābūt mērenā tempā, vieglā dejas ritmā.
- Izlīst caur atslēgas caurumu. Cieši saākē rokas, saliektas priekšā, un izkāpj ar kājām roku lokam cauri uz priekšu un atpakaļ (Cukura, Cukura-Akmene, 2016).
- Ņem kādu lietiņu, piemēram, bumbiņu vai spalvu, vai sagumzītu papīru, ieliekam karotē, bērns to nes no viena istabas gala uz otru. Jo lielāka un vieglāka lieta stāv karotē, jo grūtāks uzdevums. Tad šo uzdevumu veic ar otru roku, kas nav vadošā (Šauere, 2009).

Literatūrā un dažādos informācijas avotos ir pieejami dažāda veida vingrinājumi pirkstu muskulatūras stiprināšanai, tomēr ir jāņem vērā iespējas attiecībā pret resursiem, kā arī bērnu intereses – kurš no vingrinājumiem var labāk piesaistīt bērna uzmanību, jo 3-4 gadu vecumā bērnu uzmanība joprojām var būt mainīga. Lai bērns spētu fokusēties uz vienu lietu ilglaicīgi, viņam ir nepieciešama pastiprināta interese par šo lietu.

Pirkstu muskulatūras stiprināšanai un attīstības veicināšanai ir pieejamas dažādas **nodarbības un aktivitātes**, ko pedagogi un pieaugušie var izmantot, lai veicinātu bērnu attīstību.

Viena no aktivitātēm, kas veicina pirkstu muskulatūras darbību, ir rakstīšana. 3-4 gadu vecumā sāk sagatavot bērnus rakstīšanai. Rakstīšana šajā vecumā ir pavisam jauns un samērā grūts darbības veids, jo bērni nav pieraduši pie tādas aktivitātes. Vispirms bērnus ir jāiemāca pareizi satvert un turēt rakstāmpiederumu – pirksti ir nedaudz saliekti un brīvi atver pildspalvu, to īpaši nespiežot. Rādītājpirkstu ir viegli uzlikt uz pildspalvas vai zīmuļa, tā jāaptver apmēram 2 cm virs pildspalvas vai zīmuļa gala (sk. 1.pielikumu). Pēc tam ir svarīgi sakārtot arī galda virsmu, uz kuriem notiks rakstīšana (sk. 2. pielikumu).

Svarīgs ir burtnīcas vai lapas novietojums, lai bērns justos ērti un būtu spējīgs pareizi uzsākt rakstīšanas prasmes (Alsberga, Antīna, Dortāne, Frolova, Helmane, Jonīte, ... Volāne, 2016).

Taustes sajūta ir viena no maņām, kas palīdz bērnam attīstīt tīšanas prasmes, jo bērnam ir nepieciešams saprast, cik cieši un kā tīt dažādus materiālus.

Pieskāriens un tauste ir svarīga cilvēka visai nervu sistēma, bērnam ir nepieciešama tauste, lai spētu spēlēties ar ūdeni, mālu un citiem materiāliem, kā arī zīmēt, līmēt, aptaustīt dažādas formas un priekšmetus.

Viena no aktivitātēm, ko pedagogs var darīt ar bērniem – ir darbošanās ar tekstilmateriāliem. Tekstilmateriālu darbus, var izmantot kā telpu rotājumu, mīksto rotaļlietu, lelles apģērbu, rotaslietu un aplikācijas (apsveikumi, galda kartes, ielūgumi, auduma rotājumi) izgatavošanai. Ir daudz un dažāda veida nodarbības un aktivitātes, kurās pedagogs var izmantot tekstilmateriālus.

Ir daudz un dažādas nodarbības un aktivitātes, ko var pielietot pedagogs, lai veicinātu bērnu pirkstu muskulatūras attīstīšanos. Iepriekš ir minētas tikai daļa no tām un populārākās. Pedagogs mācību procesā var būt radošs un izmantot dažāda cita veida aktivitātes, adaptējot tās pamata mērķiem un to izpildei.

Rotaļas ir svarīga bērnu ikdienas sastāvdaļa. Rotaļa ir bērna pavadonis, bērns un rotaļa ir nesaraujami saistīti, jo tā bērnam rada prieku, enerģiju, kā arī attīsta viņu (Dzintere, Stangaine, 2007).

Pirmsskolas vecumā rotaļai ir ļoti svarīga un attīstoša loma bērna attīstībā - šajā laika periodā rotaļa ir praktiski viss bērna dzīves veids (Golubina, 2007). Rotaļas palīdz bērniem saskarsmes veicināšanā, jo bērni jau agrīnā vecumā sāk apgūt rotaļāšanos kopā ar vienaudžiem, kā arī pieaugušajiem (Svence, 1999).

Rotaļu ietekmi uz bērniem veicina un ietekmē arī pedagoga darbība rotaļās, kā arī citu bērnu darbības. Rotaļā vislabāk var iepazīt sava audzināmā dabu, spējas un prasmes sadarboties ar vienaudžiem un pedagog, kā arī rotaļas sekmē bērnu iztēles un fantāzijas attīstību (Students, 1935).

Izmantojot rotaļas, pedagogs var veidot labvēlīgu attieksmi bērnos pret vienaudžiem, mudināt bērnus rotaļāties blakus, palīdzēt viens otram, veidot aktivitātēs un veicināt bērna uzticību savām spējām (Kasparoviča, 2005, 28). Praktiski rotaļā bērni nonāk tiesā saskarsmē ar saviem vienaudžiem un pieaugušajiem – bērniem, komunicējot ar valodu un zīmju starpniecību, notiek informācijas apmaiņa, kā rezultātā rotaļa – ir kā kopīga darbība (Dzintere, Stangaine, 2007).

D. Dzintere savos darbos norāda, ka agrīnajā vecumā bērns rotaļājas, lai iemācītos pārvaldīt savu ķermeni. Vēlāk seko rotaļas, kurās bērns darbojas ar priekšmetiem izmēģina savus spēkus un attīsta sevi.

No bērna attīstības viedokļa augstāks līmenis ir konstruktīvajam rotaļām, jo tajās parādās sintēzes spējas un prasme realizēt mērķi. Autore uzsver, ka:

- rotaļa rada bērnam emocionālu komfortu, līdzsvaru, apmierinājumu, brīvības un drošības sajūtu;
- ļauj realizēt sevi, apjaust savas intelektuālās iespējas, veiklību rotaļājoties;
- rotaļas ļauj bērnam iepazīt pasauli, attīstīt iztēli, jaunradi, it īpaši, ja bērnam ir vēlme un prasme izmantot dažādus mākslas veidus, rotaļās bērns cenšas izteikt savus pārdzīvojumus (Dzintere, 1984).

Dažādās teorijās tiek uzskaitīti atšķirīgu rotaļu veidi, kuram katram ir sava nozīme bērna attīstībā. Eksistē lomu, didaktiskās, kustību u.c. rotaļas, tomēr, pats galvenais, ka katram no rotaļu veidiem ir tās pielietošanas jēga – konkrētā mērķa sasniegšana.

Dažādu nozaru pārstāvji rotaļas dala dažādos veidos. Psihologi rotaļas iedala 4 grupas – atkarībā no tā, kāds psiholoģiskais process tiek realizēts konkrētajā rotaļā:

- funkcionālās rotaļas - piemērotas dažādus ķermeņa orgānu funkciju attīstībai (kājas, galvas, rokas utt.). Šādās rotaļās bērns tver priekšmetus, izmanto tos, attīstot pirkstu sīko muskulatūru utt. Raksturīgas pirmajos bērna dzīves gados, pakāpeniski zaudējot aktualitāti bērna attīstībā;
- receptīvās rotaļas - galvenais ir ārējo impulsu uztveršana, izmantojot sajūtu orgānus – redze, dzirde, tauste utt. Šīs rotaļas klausās skaņas, atpazīst priekšmetus utt., aktuālas pēc pirmā dzīves gada;
- lomu rotaļas - bērni attēlo reālas vai iedomātas dzīves situācijas un pārstāvjus, tām parasti ir daudz dalībnieku, šīs rotaļas tiek organizētas pēc 2 gadu sasniegšanas, jo šajās bērnam ir nepieciešama saprātīga un patstāvīga darbība;
- konstruēšanas rotaļu pamatā ir vēlme kaut ko radīt. Bērni šajās rotaļās liek pamatu praktisku darbu iemaņām, parasti tiek pievērsti šīm pēc 2 gadu vecuma sasniegšanas (Holecionova, 1967).

Pedagoģiskajā praksē rotaļas iedala 2 lielās grupās, kur ir:

- radošās rotaļas – lomu spēles, celtniecības un rotaļa - dramatizācija;
- rotaļas ar noteikumiem – didaktiskās rotaļas, kustību rotaļas un rotaļas ar dziedāšanu (Holecionova, 1967)

D. Dzintere rotaļas klasificē pēc:

- izmantotā materiāla – rotaļas, kuras izmanto priekšmetus, galda spēles, vārdiskās rotaļas;
- satura – iepazīstina ar apkārtējo vidi, akcentē zināšanu apguvi vai domāšanu utt.;
- bērnu aktivitātēm – zināšanu, valodas veicināšanas, ja pirkstu sīka muskulatūra ir aktīva, tad arī valoda attīstās, veiklības rotaļas, mākslas rotaļas, pirkstiņrotaļas, darbs ar tekstilmateriāliem, ieskaitot arī tīšanu utt.;
- intelektuālās slodzes, pēc struktūras – uzjautrināšanas rotaļas, sacensības, tinot praktisko darbu, būt pirmajam utt. (Dzintere, Stanfaine, 2007).

Atsevišķi autori rotaļām izdala arī dažādas funkcijas atkarības no bērna aktivitātēm spējām, emocijām, iespējām un nepieciešamībām rotaļu veikšanai utt. Tiek izdalītas 4 veidu rotaļu funkcijas:

- Kognitīvās funkcijas – apmācošā un attīstošā;
- Sociālās funkcijas – attieksmju veidošanās un komunikatīvā;
- Darbības funkcijas – motivējošā, imitācijas, kompensējošā un salīdzinošā;
- Rekreatīvās vai izklaides funkcijas – relaksācijas un izklaidējošā (Holecionova, (1967).

Rotaļas attīsta jebkuru bērnu kā individu un personību. Ir dažāda veida rotaļas, kuras attiecīgi dažādi ietekmē bērna attīstību.

Literatūrā ir pieejamas dažāda veida rotaļas pirkstu kustību veicināšanai. Tālāk darba autore min dažādus rotaļu piemērus, kuras var tikt izmantotas pedagoģiskajā darbībā.

Pirkstiņu rotaļās bērniem pirms tam tiek izstāstīti noteikumi, kas un kad jādara un pedagogs, ja nepieciešams, parāda pirms rotaļas sākuma. Pedagogs saka teikumus, un bērni attiecīgi dara aktivitātes. Šīs rotaļas attīsta pirkstu sīko muskulatūru, kas ļoti neieciešama, lai bērnam būtu prasmes arī tīšanā, citu praktisku darbu darīšanā.

Rotaļa ‘Ķersim putnus’:

- Dārzā aug ķirsītis (Bērni paceļ rokas augšā)
- Putni ēd odziņas (Paknābā ar pirkstiņiem plaukstu)
- Zvirbulītis ēda (Kustina mazo pirkstiņu abām rokām)
- Žagatiņa ēda (Kustina ceturto pirkstiņu)
- Balodītis ēda (Kustina vidējo pirkstiņu)
- Zilīte ēda (Kustina rādītājpirkstu)
- Bet vārnu mēs caps!
- Un noķērām! (Ātri un veikli salocīt visus pirkstus dūrītē)

Pirkstiņu rotaļa ‘Pupa un zupa’:

- Izbēga no zaļās mājas (izveido ar abām rokām šūpulīti)
- Desmit jaunas cūku pupas (parāda visus savus 10 pirkstus)
- Nu tik locīs kājas (2 reizes saliec pirkstus dūrītes un ātri atlaiž)
- Nu tik ies bez stājas (2 reizes katru pirkstu pēc kārtas liek pie galda)
- Gāja rāpus (plaukstas ar delnu uz galda, tās savelk dūrītē un iztaisno- virzoties)
- Gāja tupus (ar saliektiem pirkstiem virzās pa galdu uz priekšu)
- Kamēr pupām kājas klupa (plaukstas ar kopā saliektiem, iztaisnotiem pirkstiem nokrīt uz galda)
- Kamēr pupas visas čupā (sakrusto abu roku pirkstus)
- Tā kā upē vira zupā: plunkš! (rokas nolaiž zemē)

Pirkstiņu rotaļa ‘Divi, divi...’

- Divi, divi, kas tie divi (sākmstāvoklis rokām – dūrītes; Iztaisno vienas, tad otras rokas 2. un 3.pirkstu)
- Kur tie divi gadījās (plāta neziņā rokas)
- Divi, divi, kas tie divi (atkārto pirmās rindas darbību)
- Divi auni satikās (no dūrītēm izvirza 2. un 3.pirkstus, neiztaisnojot tos (auna radziņi))
- Izblējās un badījās mē – mē (vienlaicīgi iztaisno 1.,2.,3.pirkstus, 2.3.ir sakļauti, bet īkšķītis ir atvirzīts. Pie vārda badījās izveido auna radziņus un badās, sitot radziņus vienu pret otru)

Plaukstiņu rotaļa ‘Kalējs kaļ..’

- Kalējs kaļ (vienas rokas rādītājpirkstu sit pret otru un saka : tuk, tuk, tuk. Ar katru roku otrai piesit trīs reizes)
- Malējs maļ (dūres uzliek vienu uz otras, tās berzē riņķveida kustībās. Runā līdz tr-r-r- maina rokas)
- Lējējs lej (veic viļņveida kustības ar vienu delnu uz vienu pusi, ar otru uz otru pusi)
- Rējējs rej (abu delnu pirksti sakļauti kopā, bet īkšķi tiek kustināti uz augšu un leju un runā – vau, vau, vau)
- Kūrējs kur (rādītājpirkstu sit vienu pret otru 3 reizes un runā- kur, kur, kur)
- Būrējs bur (plaukstas noglāsta viena otru un runā – bur, bur, bur)
- Vērējs ver (saākē pirkstus. Saākējot abu roku pirkstus veido ķēdīti, runā - ver, ver, ver)

- Kērājs ķer (saākē abu roku pirkstus un runā – caps! Un aizslēpj rokas aiz muguras) (Brice, 2014).

Bērnu pirkstu muskulatūra un tā rezultātā arī tīšanas prasmes var tikt attīstītas dažādos veidos - vingrinājumi, rotaļas, nodarbības. Galvenais ir pedagogam apzināties savu bērnu attīstības līmeni, viņu intereses, un spēt izmantot tās zināšanas, lai veidotu nodarbības ar aktivitātēm tādas, kas spētu bērniem piesaistīt interesi un arī veicināt viņu attīstību. Apkopojot informāciju, ir pilnīgi skaidrs, ka bērnu pirkstu muskulatūra ir jāattīsta arī brīvajā laikā, izspēlējot atbilstoši dažādām aktualitātēm pirkstiņrotaļas. Lai veicinātu sīko pirkstu muskulatūras un tīšanas prasmi attīstību, autore darbā ievietoja praktiskos darbus, kurus iespējams veikt ar 3-4 gadu veciem bērniem.

1.4. Praktiskie darbi 3-4 gadu vecu bērnu tīšanas apguvei

Katra bērna pirkstu muskulatūra ir attīstīta atšķirīgi, tāpēc citam tīšana padodas labāk, citam nepadodas nemaz, tāpēc darba autore ir pievienojusi tīšanas darbus, ko iespējams veikt kopā ar bērniem, no sākuma parādot, demonstrējot.

Pirmajā reizē, kad iepazīstina bērnus ar tīšanu, par to izspēlē dažādas rotaļas, piemēram, “Tinam, tinam satinam”, “Kamoliņš”, darot to ātri, lēnu.

Ezītis (Eriņa, 2014, 11).

Nepieciešamie materiāli – priedes čiekurs, plastilīns, krāsaina dzija, šķēres.

Darba gaita. Pirms darba uzsākšanas, kopā ar bērniem aplūkot ezīti attēlos, palūkot kādu rotaļlietu vai video, pēc tam kopā iemācīties skaitāmpantu par ezi (sk. 3.pielikumu).

Pirms katrs bērns ir paņēmis savu čiekuru ar dzijas pavedienu, skolotāja demonstrē, kas bērnam būs jādara, lai, paņemot materiālus, bērns var sākt darbu. Skolotāja norāda, kuri bērni iet pēc materiāliem, lai nav grūstīšanās, cīņa materiālus izvēloties. Katrs bērns izvēlās savu čiekuru, ar piedāvātu dzijas krāsu. Čiekurā skolotāja ir iestiprinājusi dzijas pavedienu, bērni to tin pa čiekuru bez sistēmas, līdz viss pavediens ir ietīts tajā. Ar skolotājas palīdzību tiek izveidots ezīša purniņš, acis no plastilīna (sk. 4.pielikumu). Šo darbu var veikt, tad, kad tiek runāts par meža dzīvniekiem vai izmantot kā dekorus.

Rudens lapas. (Ranson, 2015).

Nepieciešamie materiāli – kartons, krītiņi, dažādu krāsu dzija atbilstoši lapu krāsām rudenī, šķēres.

Darba gaita. Pirms tiek tīti lapu silueti, tiek aplūkoti dažādi attēli, aplūkotas dabīgās lapas un to krāsas. Kopīgi iet rotaļā “Krāsainās lapas” (sk. 5.pielikumu), (Ādamsone, 2015, 32). Skolotāja no kartona izgriež lapu siluetu. Pētot lapas, kopīgi tiek secināts, ka lapas nav vienā krāsā, tāpēc ar krītiņu tiek izkrāsots lapas siluets. Kad tā ir izkrāsota, tad pie tā pievieno dzijas

pavedienu. Pie viena silueta vienas krāsas dzija. Bez sistēmas, tiek tīts lapas siluets tā lai dzijas pavediens tiek tīts cauri robiņiem, kas izgriezti rudens lapā. Atbilstoši bērna sagatavošanai skolotāja izvēlās, kādu siluetu dod bērniem. Pirms darba skolotāja demonstrē, kā jātin. Jāsatin viss dzijas pavediens. No šī darba var izveidot didaktisko spēli vai izmantot to kā dekoru (sk. 6.pielikumu).

Mākonis ar varavīksni. (Rachel, 2014)

Nepieciešamie materiāli – balts kartons, balta dzija, koka knaģi, gvašas varavīksnes krāsās, šķēres.

Darba gaita. Ļoti labi integrēt ar dabaszinībām, kad tiek runāts par dabas parādībām. Skolotāja sagatavo mākoņa formas, izgrieztas no balta kartona. Ja nav balta kartona, tad brūnais kartons jānokrāso ar baltu krāsu, to var darīt arī bērni. Tad tiek ņemti knaģīši, skolotāja rāda, kas jādara, no sākuma bērni skatās, pēc tam dara tāpat, līdz nokrāsoti visi knaģi katrs savā krāsā (pie reizes var trenēt bērnu prasmi klausīties). Kamēr knaģi žūst, tikmēr katrs paņem savu mākonīti, pie kura ir piestiprināts dzijas pavediens. Viss dzijas pavediens, kas piestiprināts, ir jāsatin apkārt visam mākonim. (sk. 7. pielikumu). Pēc tam, skolotāja var izdomāt stāstu par varavīksnes krāsām, un secīgi bērni knaģi piestiprina pie mākoņa – par cik 3-4 gadus veciem bērniem ir jāzina pamatkrāsas, tad skolotāja nosauc pirmo krāsu, aicina piespraust dzijas pavediena galu, mirkli pagaida, palūkojās kā bērni sapratuši un vai pazīst krāsas, tad pievieno arī pie sava mākonīša atbilstošo krāsu, parāda kā jāpiesprauž tiem, kas nav sapratuši.

Rudens koks. (Rachel, 2016)

Nepieciešamie materiāli – kartons, dzija – daudzkrāsaina un brūna, līme, šķēres.

Darba gaita. Bērni pēc pastaigas pārrunā, kas notiek ar kokiem, kādas krāsas kokos bija redzamas, aktualizējot šo informāciju, skolotāja piedāvā izveidot savu rudens koku. Skolotāja atbilstoši bērnu skaitam ir sagatavojusi stumbrus un lapotni. Skolotāja uzskatei ir sagatavojusi paraugu, balstoties uz to, skolotāja aicina izteikt savas domas, kā šādu “Rudens koku” var izveidot. Sāk tīt stumbru, skolotāja pie stumbra piestiprinājusi brūnu dziju, viss dzijas pavediens jāsatin uz stumbra, kad tas izdarīts, bērni nāk pie skolotājas to nostiprināt, tad tālāk ņem lapotni, to tin bez sistēmas, kad viss pavediens satīts, tad dodas pie skolotājas nostiprināt. Ņem līmi un salīmē abas daļas kopā (sk. 8.pielikumu). Kopīgi no visiem darbiem iespējams izveidot parku. Pēc līdzīga principa var izveidot arī ābeles – pavasarī vai rudenī (sk. 9.pielikumu).

Aita (Rachel, 2016)

Nepieciešamiem materiāli – kartons, balta vai melna krāsa, koka knaģi, līmējošās actiņas, šķēres.

Darba gaita. Ļoti pozitīvi var saintegrēt ar dabu – mājdzīvniekiem. Pirms darba veikšanas tiek aplūkota aita, tās izskats, krāsas, pataustīta arī vilna. Skolotāja aicina bērnus uz

rotaļu “Aitiņas” (sk. 10.pielikumu), (Brice, 2010, 98). Turpinājumā piedāvā izvēlēties divu veidu aitiņas – melnu vai baltu. Katram bērnam ir iedoti četri knaģi, kurus krāso atbilstoši izvēlētajai aitai. Skolotāja ir izgriezusi aitu galvas, kuras bērni paši izkrāso izvēlētajai aitas krāsai. Noliek žūt knaģus un aitas galvu. Tikmēr, kamēr žūst, tiek aptīts aitas ķermenis ar dziju. Tin bez sistēmas. Kad krāsotās detaļas izžuvušas, tad pielīmē aitai galvu un iesprauž aitai kājas (sk. 11.pielikumu).

Kaķis (Gloria, 2013).

Nepieciešamie materiāli – kartons, šķēres, caurduris, rozā flomāsters, dažādu krāsu dzija vai lentītes.

Darba gaita. Mājdzīvnieki. Tiek pārrunāts kādās krāsās, dzīvē ir sastopami, izrunā kaķiem raksturīgāko. Kopīgi iemācās dzejolīti par kaķi, ar kustībām (sk.12.pielikumu). Tad skolotāja piedāvā izveidot savu kaķīti, kas gan būs rotaļu kaķītis. Skolotāja izgriezusi kaķim līdzīgus siluetus, piestiprinājusi dziju. Pirms bērnu darba, skolotāja rāda, kā tas jādara. Tad bērni izvēlās kaķa krāsu un sāk darbu. Bērni tin bez sistēmas, visam dzijas pavedienam jābūt sasieta. Ar izveidotajiem kaķēniem (sk. 13. pielikumu) var veidot teātri / dramatizāciju.

Suns (Kulik, 2016).

Nepieciešamie materiāli – kartons (balts, brūns, melns vai oranžs), kontrastējošs flomāsters, dzija, atbilstoši dzīvē satiekamam sunim.

Darba gaita. Zinot vecākus, kuriem ir suns, attiecīgajā dienā atnākt uz bērnu dārzu ar sunīti, visi kopīgi aplūkotu to, gan pēc krāsas, lieluma. Skolotāja mudina bērnus pastāstīt, ko drīkst, ko nedrīkst darīt ar sunīti. Tad šodien veidosim katrs pats savu suņuku (sk. 14.pielikumu). Skolotāja no kartona izgriezusi suņa siluetu. Tiek iezīmētas acis un deguns. Siluetam piestiprina dzijas pavedienu. Skolotāja demonstrē, kas jātin, kur tīt nedrīkst. Bez sistēmas, bērns satin vēderu sunītim. Sunīši var būt kā didaktiskā spēle, jo sunīšu lielumi ir pa pāriem un krāsas arī ir pa pāriem. Līdzīgā tehnikā var izveidot zaķus, ežus (sk. 15.pielikumā) u.c.

Sniegpārslīņa

Nepieciešamie materiāli – kartons, šķēres, spīdumiņš, pūkaina dzija.

Darba gaita. Rūķi ikdienas mūs vēro, tāpēc ielūkosimies rūķu pasaulē, kopīgi iziet rotaļu “Rūķu zemē vārti veras” (sk. 16.pielikumu), noskaidrojuši, kā rūķiem klājas, visi kopīgi noskaita rūķa buramvārdus par sniegpārslīņām. Balts sniedziņš krīt un krīt, krīt un krīt un nesaitas. Tad palūkosim tās burvju sniegpārslīņas. Skolotāja no balta kartona izgriež sniega zvaigznīti – kurai vidū ir zvaigznīte. Skolotāja pie šīs zvaigznītes piestiprina dzijas pavedienu – pūkainu, lai izskatās pēc sniegpārslas. Pirms bērnu darba, skolotāja pastāsta un parada kas, kā jādara. Katrs bērns pats paņem zvaigznīti, apsēdies savā vietā sāk tīt sniegpārslīņu. Ja kādam

neizdodas, tad nesēž, neļauj, bet nāk palūgt palīdzību. Tad kopīgi ar skolotāju cenšas satīt sniegpārslīņu. Kad darbs pabeigts (sk. 17.pielikumu), nāk rūķis priecāties par sniegpārslīņām.

Kā vienu no prasmju attīstīšanas spēlēm var izmantot ziņojuma dēlī saliktas nagliņas, kuras nostiprinātas ar līmes pistoli – tīt ap tām dzijas pavedienus, veidojot interesantus rakstus. Šajā spēlē bērns pats var izvēlēties krāsu, ar kuru strādāt, brīvā brīdī darboties (sk. 18. pielikumu), (Martaus, 2016).

Strādājot nodarbībās, runājot par instrumentiem, kā viena no interesantām aktivitātēm būtu kopīgi izveidot dēli, kur paši bērni apkārt, piemēram, sirsnīņas formai sistu naglas ar āmuru. Protams, pedagogs, izmantojot knaģi vai citu instrumentu, pietur naglu, bet bērns to iesit dēlī iekšā, pēc tam šo izveidoto formu, turpina satīt ar dažādas krāsas dziju, veicinot sadarbības prasmes (sk. 19 pielikumu), (Guts, 2013). Līdzīgi ir strādāt arī ar mīkstām, krāsainām stieplītēm, veidojot dekoru gan telpai, gan eglītei Ziemassvētkos (sk. 20.pielikumu), (Joyce, 2016).

Viens no pirkstu sīkās muskulatūras attīstīšanas vislabākais veids ir pīrādziņu cepšanu, arī tāpēc, ka vēders šīs izdarības novērtēs. Krosānu cepšanai izmanto kārtaino mīklu. Mīklu izrullē, sagriež trīsstūrīšos. Platākajā trīsstūra malā pretī šaurākajai malai noliek ābola šķēli, kuru sāk tīt, līdz visa dotā mīkla ir satīta. Izcep un cienājās. Manuprāt, izcila ideja tuvojoties kādiem svētkiem, ka paši bērni, attīstot savus mazos pirkstus, izcep cienastu pārējiem, savā ziņā cita vērtība svētkiem.

Ir ļoti daudz ideju, kuras var īstenot ar bērniem, var aptīt dažādus siluetus. Skolotājam no sākuma ir jāizpēta tīšanas prasmes grupā, jānovēro bērnu sagatavotība, prasmes, cik attīstīta ir sīkā pirkstu muskulatūra, lai spētu analizēt, kādus tīšanas darbus piedāvāt bērniem. Šī nodarbe bērniem šķiet interesanta, vēl interesantāka, ja to var izmantot ikdienā.

2. 3-4 gadu vecu bērnu tīšanas prasmju izpausme mūsdienu bērnudārza

Pētījums praktiski notiek Rīgas X pirmsskolas izglītības iestādē, kurā tiek pētīta 2.jaunākā vecuma grupa.

Pētījumā tika izmantotas divas metodes: novērošana un bērnu darbu analīze.

Novērojot bērnus darbībā, skolotājs spēj spriest par bērnu, viņa sīkās pirkstu muskulatūras attīstību. Pēc novērošanas, mācību procesā ir iespēja pilnveidot to, kas ir daļēji apgūts vai neapgūts. Kritēriji, kas nepieciešami, lai varētu novērtēt bērnu tīšanas prasmes, to attīstību (sk. 1.tabulā). Lai pētījuma beigās varētu spriest par bērnu prasmēm tīt, tad nepieciešamas tīšanas prasmju apguves pakāpes un rādītāji.

1. tabula. 3-4 gadus vecu bērnu tīšanas prasmju apguves pakāpes un rādītāji

Tīšanas prasmju apguves rādītāji	Apguves pakāpes
Figūra aptīta bez cilpām; Darbs veikts patstāvīgi; Kartons nav ielicies no dzijas tinuma.	labi apgūta prasme tīt
Figūra aptīta nedaudz (2-3) cilpām; Darbs veikts ar nelielu skolotāja palīdzību; Kartons nedaudz ielicies no dzijas tinuma.	vidēji apgūta prasme tīt
Figūra aptīta ar daudz cilpām; Darbs veikts kopā ar skolotāju Kartons ielicies no dzijas tinuma.	nav apgūta prasme tīt

Vērtīgu materiālu bērnu sasniegumu vērtēšanai skolotājs iegūst no bērnu darbiem. Pirmsskolā tie ir bērnu zīmējumi un citi radošie darbi, vingrinājumu darba lapa utt. Jebkurš bērnu darba rezultāts sniedz informāciju par darītāju: par viņa attieksmi, par viņa rakstura iezīmēm, par apgūtajām zināšanām un prasmēm. Bērnu darbības rezultātu analīze iegūst lielāku objektivitāti, ja skolotājs vēro pašu darbības gaitu, fiksējot apstākļus, kādos noritējusi darba tapšana.

Lai izzinātu bērnu prasmi tīt 2. jaunākā vecuma grupā bija nepieciešams pārbaudīt bērnu tīšanas prasmes pētījuma sākumā, tāpēc skolotāja rotaļnodarbībā aicināja izveidot Sniegpārslīņu. Skolotāja praktiskos darbus bērniem piedāvā atbilstoši tematam un aktualitātei. Darba ievietoti daži praktiskie darbi, lai atklātu pētījuma gaitu.

Veicot šo praktisko darbu, ļoti aktuāla tēma bija par sniegu. Bija uzsnidzis pirmais sniedziņš un visi rīta aplī stāsta, kā izpriecājušies jau pirmajā sniedziņā. Runājot par sniegu,

bērni paši minēja Ziemassvētkus, rūķus, līdz ar to, tad skolotāja pielāgojās laikam un tematam, saistot tos kopā.

Sniegpārslīņa

Nepieciešamie materiāli – kartons, šķēres, spīdumiņš - līme, pūkaina dzija.

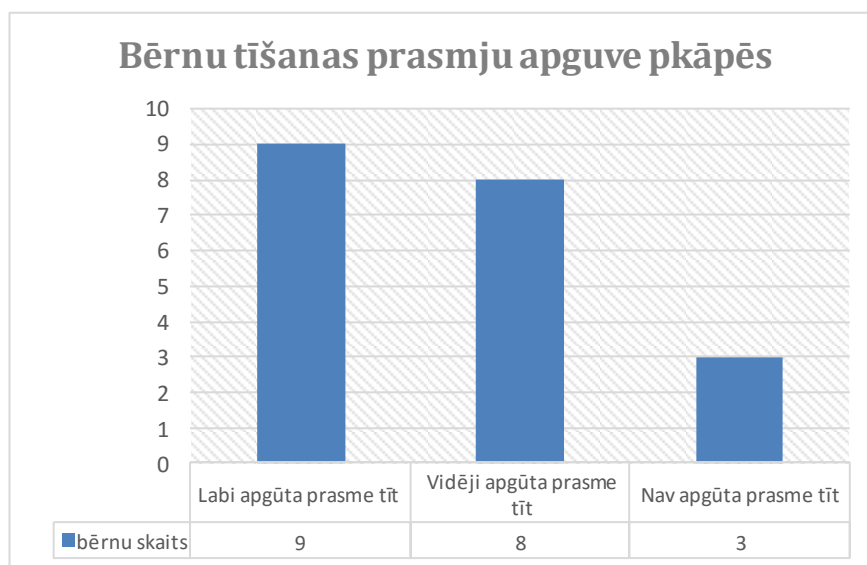
Darba gaita. Rūķi ikdienā mūs vēro, tāpēc ielūkosimies rūķu pasaulē, kopīgi iziet rotaļu “Rūķu zemei vārti vaļā” (sk. 16.pielikumu), noskaidrojuši, kā rūķiem klājas, visi kopīgi noskaita rūķa buramvārdus par sniegpārslīņām. *Balts sniedzīņš krīt un krīt, krīt un krīt un nesisitas.* Tad palūkosim tās burvju sniegpārslīņas. Skolotāja no balta kartona izgriež sniega zvaigznīti – kurai vidū ir zvaigznīte. Skolotāja pie šīs zvaigznītes piestiprina dzijas pavedienu – pūkainu, lai izskatās pēc sniegpārslas. Pirms bērnu darba, skolotāja pastāsta un parāda kas, kā jādara. Katrs bērns pats paņem zvaigznīti, apsēžas savā vietā sāk tīt sniegpārslīņu. Ja kādam neizdodas, tad nesēž, nebļauj, bet nāk palūgt palīdzību skolotājai. Tad kopīgi ar skolotāju cenšas satīt sniegpārslīņu. Svarīgi lai nav cilpas, kas karājās, kā arī zvaigznei ap katru stūri ir jāiziet dzijas pavedienam. Kad darbs pabeigts (sk. 17.pielikumu), nāk rūķis priecāties par sniegpārslīņām. Šī tīšanas darba apguves rezultātus var aplūkot 2. tabulā.

2. tabula. Tīšanas prasmju apguve pakāpēs, darbā ar “Sniegpārslīņa”

Bērna vārds	Tīšanas prasmju apguves pakāpes		
	Labi apgūta prasme tīt	Vidēji apgūta prasme tīt	Nav apgūta prasme tīt
Renārs	+		
Nellija		+	
Poļina		+	
Kristaps		+	
Kate			+
Linda		+	
Evelīna		+	
Ernests	+		
Einārs		+	
Emīlija 1	+		
Matīss	+		
Anna	+		
Alisa			+
Emīlija 2		+	
Zane	+		
Dārta	+		
Kārlis	+		
Reinis			+
Māris		+	
Laura	+		

Kā arī redzmas tabulā, tad Renāram, Ernestam, Emīlijai 1, Matīsam, Annai, Zanei, Dārtai, Kārlim un laurai darbs izdevās ļoti labi. Šie bērni strādāja patstāvīgi, darbs ir bez cilpām, kartons nav ielocījies. Darbu paveic ļoti ātri. Kamēr pārējie pabeidz, tikmēr “lasa” grāmatas. Savukārt Nellijai, Poļinai, Kristapam, Lindai, Evelīnai, Eināram, Emīlijai 2 un Mārim, darbs bija nedaudz ieliecies no stingrāka dzijas tinuma. Kristapam un Poļinai bija nepieciešama arī skolotājas palīdzība, lai iesāktu darbu, jo no malas bija redzams, ka īsti nesaprot kurā rokā jātur zvaigzne, kurā dzijas pavediens. Bet, Kate, Alisa un Reinis šo darbu veicās ļoti vāji. Alise atnāca pie manis, ar salocītu zvaigznīti, bija tik ļoti savilkusi, tad kopīgi attinām vaļā atlocīto, un Alise kopā ar skolotāju tina vēlreiz, manuprāt, šis bērns, pats saviem spēkiem, nav pratis aptīt tā, lai sniegpārslas zvaigznīte būtu ļoti laba. Savukārt Kate skatās apkārt, un dara tieši to pašu, ko iepriekšējā darbā, paņem dzijas no puses un sāk tīt tā, ka abi pavedieni tinās un veido cilpu, beigās arī šo kartonu savilka čupā. Reinis par so darbu izrāda interesi, jo iepriekšējais stāsts par rūķi viņam ļoti patika un tāpēc zēns sāka censties ko darīt, bet sīkā pirkstu muskulatūra ir vāji attīstīta (sk. 23. pielikumā), līdz ar to darbu tin tik uz riņķi.

1. attēlā var iepazīties ar to, cik labi, vidēji vai vāji ir veicies bērniem darbā ar sniegpārslīņu.

1. attēls. Bērnu tīšanas prasmju apguve darbā ar “Sniegpārslīņa”

9 bērni no 20 ir ļoti labi apgūvuši prasmi tīt sniegpārslīņas, bet 8 bērni to apgūvuši viduvēji jo netbilst viens no kritērijiem, lai tas butu veikts ļoti labi, savukārt 3 bērni šo prasmi nav apgūvuši.

Turpinot pētījumu, ar bērniem tiek veiktas dažādas pirkstiņrotāļas, rotaļas atbilstoši nedēļas tēmai. Par cik nedēļas tēma ir mājdzīvnieki, tad kā nākamo praktisko darbu piedāvāju izveidot savu kaķīti.

Kaķītis

Nepieciešamie materiāli – kartons (balts, brūns, melns vai oranžs), kontrastējošs flomāsters, dzija, atbilstoši dzīvē satiekamam kaķītim.

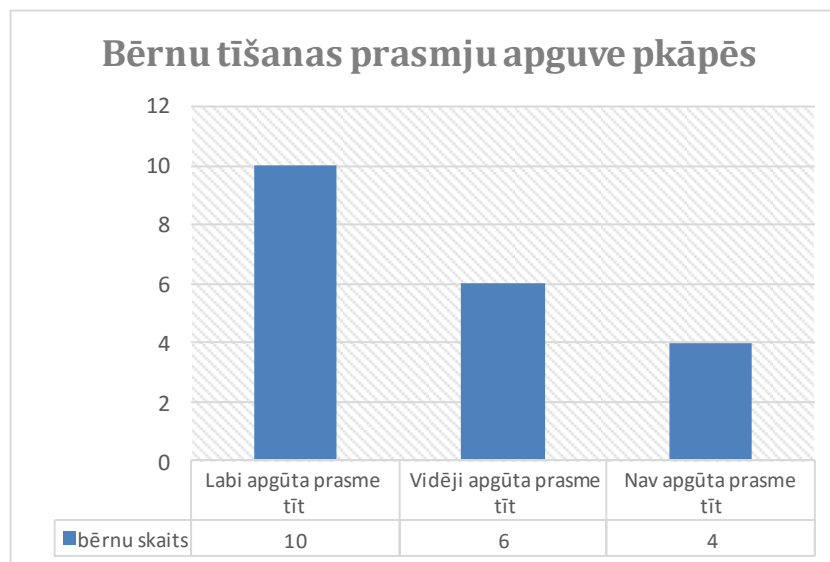
Darba gaita. Mājdzīvnieku nedēļā, viena diena veltīta kaķīšiem. Jau no paša rīta, uz bērnu dārzu tiek uzaicināti tie vecāki, kuriem mājās ir kaķītis, to ņemot līdz. Iepriekš audzinātāja ar šiem vecākiem pārrunā to, ko bērniem ir jāpastāsta – ka par kaķīti ir jā rūpējas – jādod ēst, jāved pie veterinārārsta, jātīra kaste, jā mīl, nedrīkst darīt pāri. Skolotāja aicina bērnus nosaukt krāsu, vai tas ir liels, mazs vai vidējs. Kad vecāki devušies prom, skolotāja uzdod dažādus jautājumus par vecāku stāstīto, noskaidro, kas raksturīgs kaķim. Tad šodien veidosim katrs pats savu kaķīti (sk. 21.pielikumu). Skolotāja no kartona izgriežusi kaķa siluetu. Tiek ielīmētas kustīgās acis un iezīmēts deguns, mute un ūsas. Skolotāja siluetam piestiprina dzijas pavedienu. Skolotāja demonstrē, kas jātin, kur tīt nedrīkst. Bez sistēmas, bērns satin visu kaķa vēderu, necenšoties tīt vienā vietā. Kad darbs pabeigts, bērns kopīgi ar skolotāju nostiprina dzijas pavedienu.

Balstoties uz iepriekš izvirzītajiem kritērijiem, izveidota tabula (sk. 3.tabulu), kurā atzīmētas tīšanas prasmju apguves pakāpes.

3.tabula. Tīšanas prasmju apguve pakāpēs, darbā ar “Kaķītis”

Bērna vārds	Tīšanas prasmju apguves pakāpes		
	Labi apgūta prasme tīt	Vidēji apgūta prasme tīt	Nav apgūta prasme tīt
Renārs	+		
Nelliņa			+
Poļina		+	
Kristaps			+
Kate			+
Linda	+		
Evelīna	+		
Ernests		+	
Einārs	+		
Emīlija 1		+	
Matīss	+		
Anna	+		
Alisa	+		
Emīlija 2		+	
Zane	+		
Dārta	+		
Kārlis		+	
Reinis			+
Māris		+	
Laura	+		

Pirms darba sākšanas, visi uzmanīgi vēroja skolotājas demonstrējumu par to, kas jādara. Renāram, Lindai, Evelīnai, Eināram, Matīsam, Laurai, Zanei, Annai, Alisei un Dārtai darbs izdevās ļoti labi, nav novērojama neviena cilpa, darbs veikts patstāvīgi, izrādīja interesi palīdzēt citiem, kas vienīgi vainagojās ar pašu veikumu, kartons nav salocīts, ielocīts no dzijas tinuma, viss pavediens tika aptīts ap kaķu vēderu, nevis koncentrēti vienā vietā. Savukārt Poļinai, Ernestam, Emīlijai 1, Emīlijai 2, Kārlim un Mārim darbs izdevās vidēji, jo tinumā novērojamas vismaz divas cilpas, ir neliela skolotājas palīdzība, tīri lai parādītu, kurā rokā darbs jātur, kurā dzijas pavediens, kā arī kā ir jātin, jo tīri ar skolotājas demonstrējumu nav saprasts, kā tas jādara. Kārļa un Māra darbiem ap kaķa asti un galvu bija vairākas reizes aptīts apkārt, jo nebija līdz galam dzirdējuši, kas jādara. Savukārt Nellijai, Kristapam, Katei, Reinim veicās vāji. Nellija, Kristaps darbu nebija ieinteresēti veikt, skatās ko dara citi, pēc skolotājas mudinājuma paņēma dzijas pavedienu paša galā / vidū un tina kaķim apkārt, tinot darbu ar cilpām, pēc principa, ka tik izdarīts. Kate visu laiku sauca skolotāju, lai nāk palīdz, jo pati nemāk, bet lai noskaidrotu, ka nemāk, nemaz nemēģina tīt, tāpēc skolotāja kopā ar Kati sāka tīt kaķa vēderu, pēc 3 aptītām reizēm, skolotāja iedrošināja pašai turpināt, bet viņa nejūtoties droši, teica skolotāj palīdzi, tā tik pie pašām beigām viņa teica, es pati. Reinim vēl turpinās adoptācijas periods, jo šogad ir pirmais gads, kad zēns apmeklē bērnudārzu, bet nevēlās darīt šo darbu, jo satraucās un baidās. Bērnu tīšanas prasmju apguve šim darbam apskatāma 2. attēlā.

2. attēls. Bērnu tīšanas prasmju apguve darbā ar “Kaķītis”

10 bērni no 20 ir ļoti labi apguvuši prasmi tīt kaķa vēderu, darbu veicot patstāvīgi, neielokot kartonu, satinot to bez cilpām, savukārt vidēji apgūta prasme tīt ir 6 bērniem, bet 4 no tiem šo darbu nav pratuši veikt, atbilstoši izvirzītajiem kritērijiem.

Turpinot pētījumu, skolotāja bērniem piedāvā izveidot rotājumus eglītei.

Bumbuliši eglītei.

Nepieciešamie materiāli – kartons, dažādu krāsu dzija, šķēres, līmlente.

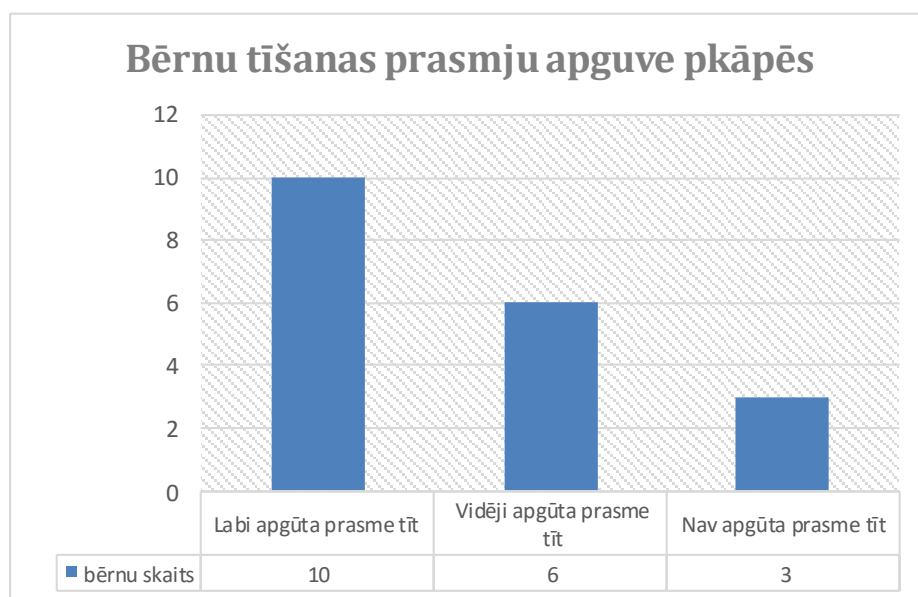
Darba gaita. Kopīgi ar bērniem tiek noskaidrots, kāpēc nepieciešams izrotāt eglī Ziemassvētkos. Gatavojoties ziemassvētku koncertam, ir nepieciešami rotājumi eglītei, lai bērni iemācītos, kurā brīdī jārotā eglīte, tad jau tagad tiek izveidoti ziemassvētku bumbuli. Bērniem tiek pastāstīts, ka šos rotājumus Ziemassvētku pasākumā vēros vecāki, tāpēc jācenšas pēc iespējas kārtīgāk, glītāk izveidot savu rotājumu eglītei (sk. 22.pielikumu). Skolotāja no kartona izgriež apli, aplī iegriež robiņus. Skolotāja piestiprina dzijas pavedienu. Tiek pastāstīts, ka dzijas pavediens jātin tā, lai visos robiņos ir bijis dzijas pavediens. Skolotāja parāda, lai nav tikai mutiski pateikts, bet bērni redz kā darbam ir jāizskatās. Skolotāja pie sevis pasauc katru no bērniem, iedodot darbu. Ar tīšanas darba rezultātiem iespēja iepazīties 4. tabulā.

4. tabula. Tīšanas prasmju apguve pakāpēs, darbā ar “Bumbuliši eglītei”

Bērna vārds	Tīšanas prasmju apguves pakāpes		
	Labi apgūta prasme tīt	Vidēji apgūta prasme tīt	Nav apgūta prasme tīt
Renārs		+	
Nellija		+	
Poļina		+	
Kristaps			+
Kate		+	
Linda			+
Evelīna	+		
Ernests	+		
Einārs	+		
Emīlija 1		+	
Matīss	+		
Anna	+		
Alisa	+		
Emīlija 2	+		
Zane	+		
Dārta	+		
Kārlis			+
Reinis			
Māris		+	
Laura	+		

Šis darbs ir veicies nedaudz labāk par iepriekšējo. Evelīna, Ernests, Einārs, Matīss, Anna, Alisa, Emīlija 2, Zane un Dārta darbu veica ļoti labi, darbs veikts patstāvīgi, nav cilpu, dzijas pavediens ir nostiepts, iet cauri visiem izveidotajiem robiņiem, kartons nav ieliecies. Savukārt Renārs, Nellija, Poļina, Kate, Māris darbu ir veikuši vidēji, jo bija neliela skolotājas palīdzība, kādā no robiņiem nebija dzijas pavediena. Emīlijai 1 darbs ir kārtīgs, nostiepts, kartons

nav ieliecies, bez cilpām, bet darot šo darbu, viens no noteikumiem, bija, ka dzijai jāiet caur robiņiem. Tāpēc, manuprāt, šis darbs ir uzskatāms par viduvēju. Māris šajā darbā visu dzijas pavedienu ir satinis uz riņķi, neievērojot noteikumu, ka jātin pa robiņiem. Pēc novērojuma, Renārs darbu gribēja izdarīt ātrāk, lai būtu pirmais, tāpēc šoreiz darbā novērojamas divas cilpas, līdz ar to, viens no kritērijiem neatbilst ļoti labam darbam. Kārlim, Lindai un Kristapam ir veicies ļoti vāji. Kārlim šajā darbā ir ļoti daudz cilpu, kartons nav ieliecies un darbs ir veikts patstāvīgi. Kristaps nebija sapratis, kas jādara, tāpēc, skolotāja kopīgi ar viņa roku, tina darbiņu pēc noteikumiem. Linda steidzās, jo dzirdēja, ka Renārs būs pirmais, tāpēc arī šis darbs Lindi pilnībā nav izdevies, dzijas pavedieni aptīti uz riņķi, nošļukuši, nav robiņos (sk. 24.pielikumu). Reinis šo darbu nav veicis, jo kādu laiku neapmeklēja bērnudārzu. Kopējos datus par šo darbu var aplūkot 3. attēlā.

3. attēls. Bērnu tīšanas prasmju apguve darbā ar “Bumbultši eglītei”

10 no 20 bērniem, šo darbu ir veikuši atbilstoši labi apgūtām prasmēm tīt, savukārt 6 no tiem, darbu ir veikuši viduvēji, darbu veicot neatbilstoši kādam no kritērijiem, bet 3 bērni ir bijuši neuzmanīgi, veicot šo darbu.

Pētījuma beigās, lai pārbaudītu bērnu prasmes tīt, bērniem piedāvāju izveidot ezīti.

Ezis.

Nepieciešamie materiāli - priedes čiekurs, plastilīns, krāsaina dzija, šķēres.

Darba gaita. Skolotāja frontāli uzdod jautājumus, lai noskaidrots, kas ir dzija, no kā dziju taisa, dzijas dažādos biezumus, tajā skaitā arī krāsas. Sasaistot tēmas, turpinājumā tika pārrunāts iepriekšējā dienā uzzinātais par meža dzīvniekiem. Šajā nodarbībā skolotāja lielāku uzmanību aicināja pievērst ezim. Skolotāja bērniem iemācīja skaitāmpantu par “Ezīti” (sk. 3.pielikumu). Kopīgi apskatām eža attēlu, noskaidrojam kas ir ezim – adatas, actiņas, šņukurs, arī krāsu, kur eži dzīvo tagad, ziemā. Tad skolotāja aicina bērnus izveidot ezi.

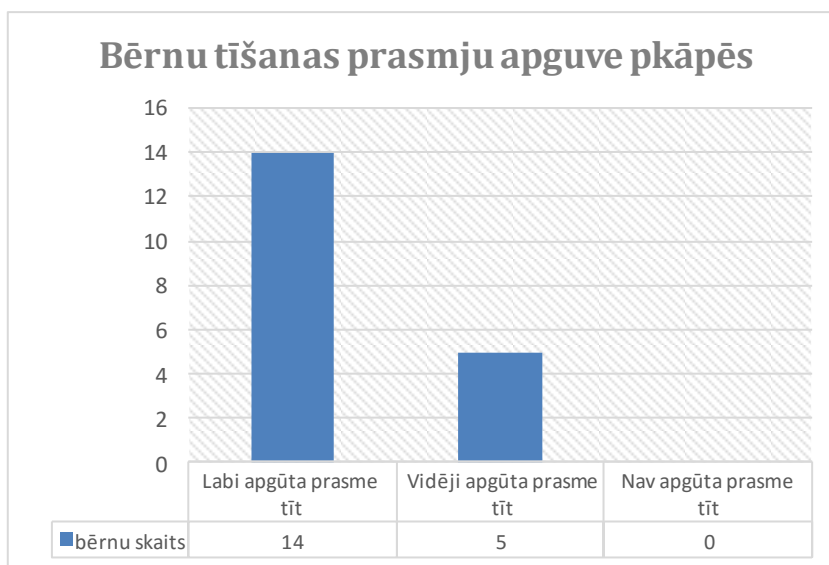
Pirms katrs bērns ir paņēmis savu čiekuru ar dzijas pavedienu, skolotāja demonstrē, kas bērnam būs jādara, lai, paņemot materiālus, bērns var sākt darbu. Skolotāja norāda, kuri bērni iet pēc materiāliem, lai nav grūstīšanās, cīņa materiālus izvēloties. Katrs bērns izvēlās savu čiekuru, ar piedāvātu dzijas pavedienu viena krāsā. Čiekurā skolotāja ir iestiprinājusi dzijas pavedienu, bērni to tin pa čiekuru bez sistēmas, līdz viss pavediens ir ietīts tajā. Ar skolotājas palīdzību tiek izveidots ezīša purniņš, acis no plastilīna (sk. 4.pielikumu). Bērnu tīšanas darbu rezultātus, atbilstoši izvirzītajiem kritērijiem var aplūkot 5.tabulā.

5. tabula. Tīšanas prasmju apguve pakāpēs, darbā ar “Ezīš”

Bērna vārds	Tīšanas prasmju apguves pakāpes		
	Labi apgūta prasme tīt	Vidēji apgūta prasme tīt	Nav apgūta prasme tīt
Renārs	+		
Nellija		+	
Poļina	+		
Kristaps		+	
Kate		+	
Linda	+		
Evelīna	+		
Ernests	+		
Einārs	+		
Emīlija 1		+	
Matīss	+		
Anna	+		
Alisa	+		
Emīlija 2	+		
Zane	+		
Dārta	+		
Kārlis	+		
Reinis			
Māris		+	
Laura	+		

Visi grupas bērni ļoti labi apmeklē bērnu dārzu. Renārs, Poļina, Linda, Evelīna, Ernests, Einārs, Matīss, Anna, Alisa, Emīlija 2, Zane, Dārta, Kārlis, Laura šo darbu veica ļoti labi, atbilstoši labi apgūtām prasmēm tīt, darbā nav novērojama cilpu, viss dzijas pavediens ir satīts čiekurā, ezīša kažociņā, darbs veikts patstāvīgi, veicot darbu ar plastilīnu, bērni paši centās veidot ezītim nepieciešamo. Savukārt Nellijai, Kristapam, Katei, Emīlijai 1, un Mārim šis darbs nedaudz sagādāja grūtības, jo nav īsti skaidrs kas jādara, kurā rokā jātur čiekurs, kurā dzijas pavediens, vai arī jānudina, jāiesāk kopā ar skolotāju. Šiem bērniem skolotāja paskaidroja visiem kopā atkārtoti, kurā rokā, kas ir jātur. Ir novērojamas cilpas, neliela skolotājas palīdzība.

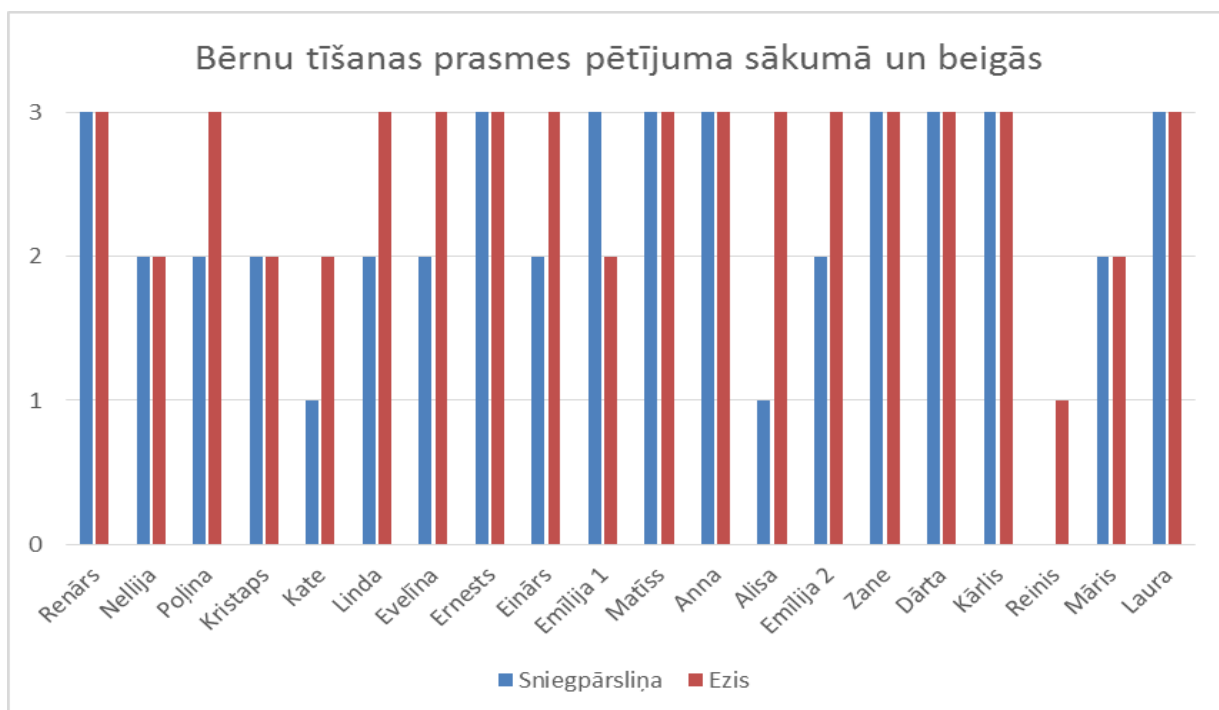
Reinis pirmās dienas nāk uz bērnu dārzu, ir ļoti nobijies, satraucies, darbu nevēlās veikt, adoptācijas sākums. Vēro pārējos. Lai dati būtu pārskatāmāki, skatīt 4. attēlu.

4. attēls. Bērnu tīšanas prasmju apguve darbā ar “Ezis”

Kopumā darbs ir paveikts ļoti labi 14 bērniem, šie bērni ir labi apguvuši tīšanas prasmes, savukārt 5 bērniem ir vidēji apgūtas prasmes tīt, jo kāds no izvirzītajiem kritērijiem atbilst tieši tiem, bet 1 bērnu nespēju novērot un analizēt viņa darbu, jo atsakās veikt darbu, ir ļoti satraukts.

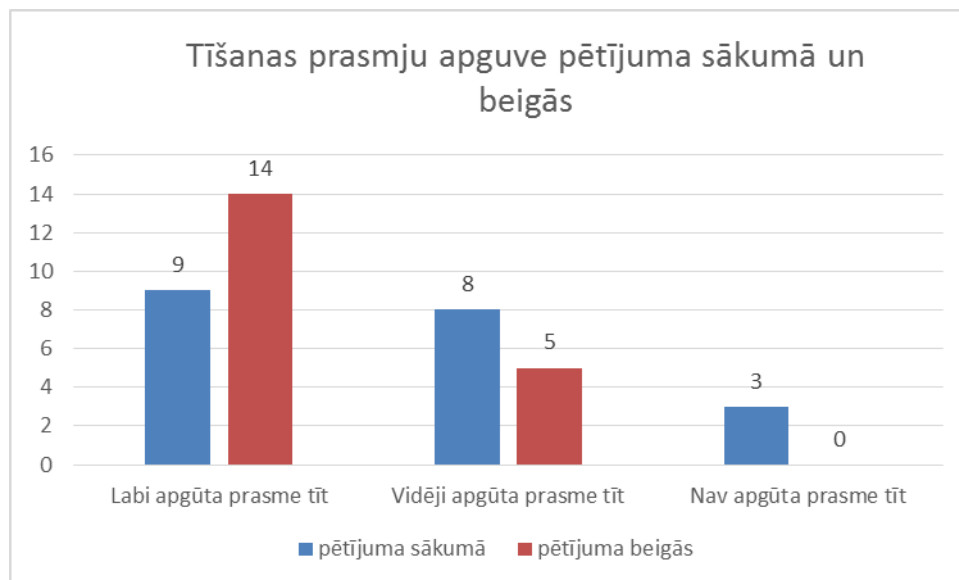
Balstoties uz iegūtajiem datiem, aplūkosim, kā bērniem ir veicies pētījuma sākumā, un pētījuma beigās (sk. 5.attēlu).

5.attēls. Visu bērnu tīšanas prasmes pētījuma sākumā un beigās.

5. attēla diagrammas apzīmējumi: 3 - labi apgūtas prasme tīt, 2 – vidēji apgūta prasme tīt, 1 – nav apgūta prasme tīt. Pētījuma sākumā tika veikts darbs “Sniegpārslīņa”, savukārt pētījuma noslēgumā, pārbaudot tīšanas prasmes, tika veikts praktiskais darbs ar nosaukumu “Ezis”.

Uzskatāmībai piedāvāju 3-4 gadus vecu bērnu tīšanas prasmju raksturojumu pētījuma sākumā un beigās (sk. 6. attēlu).

6. attēls. 3-4 gadus vecu bērnu tīšanas prasmju apguve pētījuma sākumā un beigās

Aplūkojot 6.attēlu ir iespēja salīdzināt bērnu prasmes pētījuma sākumā un beigās. Labi apgūta prasmes tīt pētījuma sākumā ir 9 bērniem, bet pētījuma beigās 14, ir uzlabojusies 5 bērniem, savukārt pētījuma sākumā 8 bērniem ir vidēji apgūta prasme tīt, bet beigās 5. Pētījuma sākumā 3 bērniem nav apgūtas prasmes tīt, tad pētījuma beigās šādu novērojumu nav. Bērniem tīšanas prasmes ir uzlabojušās, kas liecina par hipotēzes apstiprināšanos, ka 3-4 gadu vecu bērnu tīšanas prasmes pilnveidojas sekmīgāk, ja tiek piedāvāti dažādi praktiski tīšanas veidi.

Secinājumi

1. Analizējot literatūru par prasmēm, noskaidroju, kā atšķirt zināšanas un prasmes: prasmes nevar iemācīt tikai ar mutiska vai rakstiska izklāsta metodēm, jo prasmēm nepieciešams ātrums, koordinācija un integrācija, ko var nodrošināt tikai prakse. Prasme ir māka veikt kādu darbību atbilstoši nepieciešamajai kvalitātei un apjomam. Tieši prakses nepieciešamība ir tā, kas ļauj nekļūdīgi atšķirt prasmes no zināšanām. Prasmes var iedalīt divās grupās: prasmes, kuras cilvēks spēj veikt, par to īpaši nepiedomājot, prasmes kļuvušas automātiskas, kā arī prasmes, kuras veicot, cilvēkam ir jāpiedomā par darāmo.
2. Izzinot 3 – 4 gadu vecu bērnu attīstības īpatnības, uzdevumu izvēlē ievēroju atziņas, ka fiziskajā attīstībā 3-4 gadu periodā raksturīga liela kustību aktivitāte, augšana un koordinācijas spēju pilnveidošanās. 3-4 gadu vecumā attīstās mācīšanās process, kurā izteikti sāk veidoties dažādas prasmes, bērns pats var apgūt dažādas lietas un procesus. Bērnam šajā vecumā notiek arī runas un valodas attīstība - strauji pieaug vārdu krājums, tas spējīgs noturēt interesi uz vienu objektu tik ilgi, cik viņam tas šķitīs interesants. Šī vecuma bērniem kā paraugs ir pieaugušais – bērns to atdarina, gūst izpratni par lietu būtību, norisēm, par sevi, kultūras vērtībām un svētkiem.
3. Analizējot metodisko literatūru, pētāmās problēmas aspektā, iepazīnāties ar dažādām vingrinājumiem, rotaļām, pirkstiņrotaļām, daudzveidīgiem praktiskiem darbiem, kurus var īstenot bērni.
4. Veicot pētījumu, no bērniem tika piedāvāti dažādi praktiski tīšanas darbi. Tie neizskan kā secinājumi. Pētījuma laikā tika veikti dažādi praktiskie darbi, lai izpētītu tīšanas prasmju apguvi. Apkopojot rezultātus, salīdzinot pētījuma sākuma un beigu apguves pakāpes, hipotēze ir apstiprinājusies, ka 3-4 gadu vecu bērnu prasmes pilnveidojās sekmīgāk, ja piedāvā dažādus praktiskus tīšanas veidus.

Literatūras un avotu saraksts

1. Aivars, J., Akers, M., Akinfova, T., Amoliņš, A., Andrejevs G. Andrejevs, N. (1984). *Populārās medicīnas enciklopēdija*.
2. Alsberga, M., Antiņa, I, Dortāne, R., Frolova, I., Helmane, I., Jonīte, V., ... Volāne, E. (2016). *Metodiskie ieteikumi pirmsskolas mācību programmas īstenošanai*. Pieejams:
http://www.visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/met_iet_pirmsk_prog_ist.pdf
3. Ādamsona, Dz. (2015). *Dziedātprieks – Dziesmas un rotaļas pirmsskolas un sākumskolas vecuma bērniem*. 32.lpp. Rīga, RaKa.
4. Bakilina, S. (2015). *Aizraujošā matemātika - mācāmieš skaitīt*. Pieejams:
<http://www.maminuklubs.lv/pirmsskola/aizraujosa-matematika-macamies-skaitit/print/>
5. Bakisa, A., Romēns, K. (1995) *Rotaļas ar bērnu vecumā no 1 dienas līdz 6 gadiem*. Rīga: a/s Preses nams
6. Brice, B. (2010). *Tipu tapu dziesmiņa, attīstošās rotaļas bērniem*. 98.lpp. Rīga, RaKa.
7. Brice, B. (2014). *Pirkstiņu rotaļas*. Pieejams:
<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:v2BMAE6328kJ:auseklitis.eu/wp-content/uploads/2014/07/Pirksti%25C5%2586u-rotas%25C4%25BCas-2.docx+&cd=2&hl=en&ct=clnk&gl=lv&client=safari>
8. Bula – Biteniece, I., Jansone, R. *Bērna kustību prieka sekmēšana. Sports teorijā un praksē*. Pieejams: http://www.sporto.lv/raksts/berna_kustibu_prieka_sekme_ana
9. Cukura A., Cukura-Akmene, D. (2016). *Vingrinājumi delnas un pirkstu sīkās muskulatūras attīstīšanai*. Pieejams:
<http://www.delfi.lv/calis/enciklopedija/vingrinajumi-delnas-un-pirkstu-sikas-muskulaturas-attistisanai.d?id=47123401>
10. Currah, A., Goldfarb, A. (2011). *3 to 4 » Social and Emotional Growth*. Pieejams:
<http://www.pbs.org/parents/childdevelopmenttracker/three/socialandemotionalgrowth.html>
11. Dzintere, D. (1984). *Rotaļa un darbs bērnudārzā*. Rīga: Zvaigzne
12. Dzintere, D., Stangaine, I. (2007). *Rotaļa – bērna dzīves prasmju sekmētājs*. Rīga: Raka

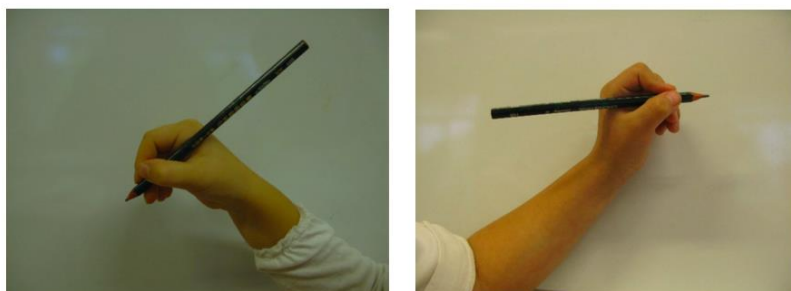
13. Eglīja, I. (2012). *Pirkstu sīkās muskulatūras nozīme*. Bērna attīstībā un logopēdijā. Pieejams: <http://www.lpii-dzintarins.lv/a331/vecakiem/raksti-vecakiem/pirkstu-sikas-muskulaturas-nozime/>
14. Eihmane, D., Joma, S., Kaļiņina, I., Krikule, V., Miņņika L. (2011). *Par bērna sasniegumu vērtēšanu pirmsskolā*. Elektroniskais izdevums. Pieejams: http://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/verteshana_pirmsskola.pdf
15. Einsvorta, L. (2007). *Kā izaudzināt laimīgu mazuli no 0 līdz 5 gadiem*. Rokasgrāmata vecākiem un pedagogiem, Rīga: Valters un Rapa, 2007.
16. Eriņa, A. (2014). *Tinam, Pinam, Līmējam!* 11.lpp, Rīga, RaKa.
17. Gailuma, S. (2002). Mazbērna adaptācijas īpatnības pirmsskolas izglītības iestādēs rotaļu grupā. *Bērns kā individualitāte pirmsskolas izglītības iestādē*. Rīga: Izglītības soļi, 84 – 114 lpp.
18. Gloria (2013). *Yarn cat*. Pieejams: <http://little-white-whale.com/2013/09/diy-string-organizers/>
19. Golubina, V. (2007). *Pirmsskolas pedagoga rokasgrāmata*. Rīga: Izglītības soļi.
20. Guts, K. (2013). *Kids Craft Idea - String Art*. Pieejams: <http://kraftyguts.blogspot.de/2013/05/kids-craft-idea-string-art.html>
21. Holecionova O. (1967). *Rotaļas bērnu dāzā*. Rīga: Zvaigzne ABC.
22. Irbe, I., Timermane, A. (2009). *Mana grāmatiņa*. 28.lpp, Rīga, RaKa.
23. Joyce, F. (2016). *Star Wire Ornament*. Pieejams: <http://www.prettydesigns.com/20-homemade-ornament-ideas-to-upgrade-your-christmas-tree/>
24. Kasparoviča, E. (2005). *Rotaļa kā socializācijas līdzeklis*. Pirmsskolas izglītība. Nr.2: 28-29.
25. Kulik, M. (2016). *Flossie the dog Embroidery Floss Bobbin*. Pieejams: <https://www.etsy.com/listing/116216951/flossy-the-fox-embroidery-floss-bobbin?ref=related-3>
26. Ķīlis, R. (2012). *Noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām*. Ministru kabineta noteikumi Nr.533. Ministru kabinets. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=250854>
27. Latvijas Republikas tiesību akti. (2012). *Noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām*. Rīga, Latvijas Vēstnesis. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=250854>
28. Lieģeniece, D.(1984) *Bērns – pasaulē, pasaule – bērņā*. Rīga: Zvaigzne ABC.
29. Ļubļinska, A. (1979). *Bērnu psiholoģija*. Rīga: Zvaigzne ABC.
30. Martaus, K. (2016). *Geometric Christmas tree*. Pieejams: https://www.instagram.com/p/T3HjqsZm_/?taken-by=cintaandco

31. Māra. (2013). *Psihofiziskās attīstības parametri 4 - 5 gadi*. Pieejams: <http://maras.lv/lv/derīgi-zināt/parametry-psihoferizicheskogo-razvitija-481251/4---5-gadi-481381>
32. Māra. (2013). *Psihofiziskās attīstības parametri 3 – 4 gadi*. Pieejams: <http://maras.lv/lv/derīgi-zināt/parametry-psihoferizicheskogo-razvitija-481251/3-goda-481371>
33. Mierkalne, D. (2012). *Trīs un četrus gadus vecu bērnu attīstības īpatnības*. Pieejams: <http://www.mammamuntetiem.lv/articles/22923/34-gadus-vecu-bernu-attistibas-ipatnibas/>
34. Neipreisa, L., Jēkabsone, D. (2013). *Vadlīnijas bērnu un pusaudžu attīstības izvērtēšanai*. Pieejams: http://visc.gov.lv/specizglitiba/dokumenti/metmat/vadlinijas_attistibai.pdf
35. Nīlsens, L., Šunks, L. (2002). *Praktiska pedagoģija*. Rīga, a/s “Preses nams”.
36. *Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca*. (2000). Sast. autoru kol. V.Skujņņas vadībā. Rīga, Zvaigzne ABC.
37. Prets, D. (2000). *Izglītības programmu pilnveide. Pedagoģa rokasgrāmata*. Rīga, Zvaigzne ABC, Sorosa fonda – Latvija atbalstu.
38. Rachel. (2014). *Yarn Wrapped Cloud and Rainbow Craft*. Pieejams: <http://iheartcraftythings.com/yarn-wrapped-cloud-and-rainbow-craft.html>
39. Rachel. (2016). *Yarn Wrapped Fall Tree Craft*. Pieejams: <http://iheartcraftythings.com/yarn-wrapped-fall-tree-craft.html>
40. Ragēvičiusa, V. (2012). *Rokas pirkstu kustību saistība ar runas attīstību*. Pieejams <http://trikatasskola.lv/pasacina/images/avize/Nr.101.pdf>
41. Ranson, A. (2015). *Yarn Wrap Autumn Leaves*. Pieejams: <http://theimaginationtree.com/2015/11/yarn-wrap-autumn-leaves.html>
42. Renģe, V. (1999). *Psiholoģija – savstarpējo attiecību psiholoģija*. Rīga, Zvaigzne ABC.
43. Rokdarbi bērniem. *Skaidrojumi, idejas, piemēri*. (2013). Pieejams: <http://www.pamaciba.lv/rokdarbi-berniem-skaidrojumi-idejas-piemeri/>
44. Students, J. A. (1935). *Bērna, pusaudža un jaunieša psiholoģija*. Rīga: Autora izdevumā
45. Svence, G. (1999) *Attīstības psiholoģija*. Rīga: Zvaigzne ABC.
46. Šauere, A. (2009). *Uzdevumi bērna runas, dzirdes, koordinācijas attīstībai*. Pieejams: <http://www.mammamuntetiem.lv/articles/9369/padomi-berna-runas-attistibai/>

47. Šcaidingers, H. (2015). *Seminārs – bērnu audzināšana*. Pieejams: <http://paklausies.com/seminars/2/9>
48. Špona, A. (2001) *Audzināšanas teorija un prakse*. Rīga: RaKa
49. Šulte, I. (2008). *Humānā pedagogija*. Pieejams: <http://www.izglitiba-kultura.lv>
50. Valsts izglītības satura centrs. (2010). *Eiropas Sociālā fonda projekts „Izglītojamo ar funkcionāliem traucējumiem atbalsta sistēmas izveide” Ieguldījums tavā nākotnē, Eiropas savienības metodiskais materiāls pedagogiem, darbam ar izglītojamiem ar jauktiem attīstības traucējumiem, Rokasgrāmata*.
51. Vikofs Dž., Anela B.(1998). *Disciplīna bez uzklīdzieniem un pļaukām*. Rīga: Krauklītis.
52. Vikofs Dž., Anela B.(1998). *Disciplīna bez uzklīdzieniem un pļaukām*. Rīga: Krauklītis.

PIELIKUMI

1. pielikums. . Zīmuļa vai pildspalvas satvēriens

2. pielikums. att. Burtnīcas vai lapas novietojums

3 .pielikums. Skaitāmpants par ežīti

Ejam meklēt tipu, tapu,

Mežā ežulēnu papu.

Augstu kalnā uzrāpos

Tālu, tālu skatījos.

Tipu tapu, tik pa taku

Ežulēns nāk ar beku.

Beka liela, ezis mazs,

Ezim eža kažoks ass. (B.Brice) (Irbe, Timermane, 2009, 28)

Krāsainās lapas

Musical score for the song "Krāsainās lapas" (Colorful Leaves). The score is written in 6/8 time and consists of three staves of music with lyrics in Latvian.

Staff 1: Ru - dens la - pas krā - sai - nās ko - ku za - ros šū - po -

Staff 2: jas. Drais - kais vējš tās lūdz uz de - ju, pūš uz

Staff 3: aug - šu, pūš uz le - ju. Drais - kais / le - ju.

Viena lapa dzeltena,
Cita sārta, oranža;
Visas griežas jautrā dejā,
Virpuļo un klusi smejas.

6. pielikums. "Rudens lapas"

7. pielikums. "Mākonis ar varavīksni"

8.pielikums. "Rudens koks"

9.pielikums. Ābeles – pavasarī un rudenī

10. pielikums. Rotaļa "Aitiņas"

Aitiņas

Slovāku tautasdziesma

Ga - nī - ju ai - ti - ņas za - ļa - jā pļa - vi - ņā. Vil - ki gau - do - ja
tum - ša - jā me - žā. Ai - ti - ņas di - pu, di - pu, daps! Pro - jā m skrien
ti - pu, ta - pu, taps! Mā - jās, ai - ti - ņas, stei - dzie - ties jūs!

Rotaļas norise.

Audzinātāja kopā ar bērniem izklaidus telpā "plūc zāli". Telpas malā viens bērns – "vilks". Dziesmai izskanot, "vilks" ķer, "aitiņas" mūk uz mājām.

11. pielikums. "Aita"

12.pielikums. Dzejolis par kaķi, ar kustībām

B. Brice “Kaķēns lauku sētā”

Dipu-dapu kaķīts nāk,

Ar plaukstām viegli sit pa grīdu, virza rokas
uz priekšu;

Skribu – skrabu skrāpēt māc,

Ar pirkstu galiem skrāpē pa grīdu;

Paiju – paiju paijāt sāk,

Ar plaukstām paijā grīdu;

Tipu – tapu mājās nāk.

Ar plaukstām imitē iešanu, tad rokas paslēpj.

13.pielikums. “Kaķis”

14.pielikums. "Suns"

15.pielikums. "Zaķis un ezis"

16. pielikums. Rotaļa "Rūķu zemei vārti vaļū"

Rūķu zemei vārti vaļā, visi cauri iet, bet kad rūķu diena beidzas, vārti veras ciet.

Rotaļas noteikumi.

Skolotāja šo dzied sevis izdomātā melodijā. Visi bērni sadodas rokās, divi bērni veido vārtus, kuriem cauri iet pārējie bērni. Uz vārdiem "vārti veras ciet" – tie bērni kas veidoja vārtus, tos taista ciet, noķertais pievienojās pārim. Turpina rotaļu, līdz visi bērni noķerti vārtos.

17.pielikums. "Sniegpārslīņa"

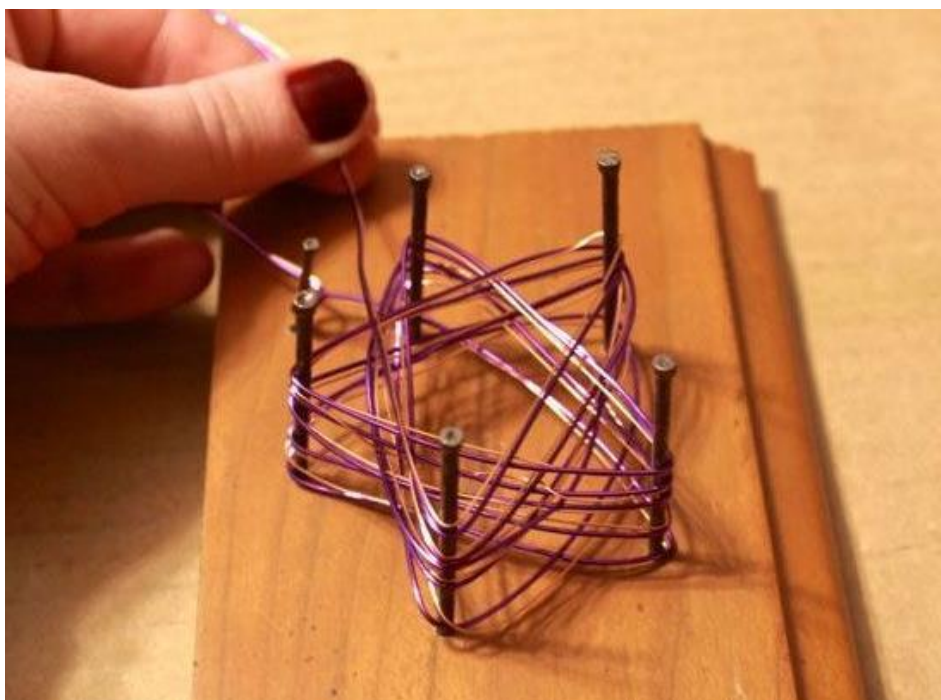
18.pielikums. Ziņojumu dēlis ar nagliņām

19.pielikums. Kopīgs grupas darbs "Sirsniņa"

20.pielikums. Dekors no krāsainas drātiņas

21.pielikums. "Kaķis"

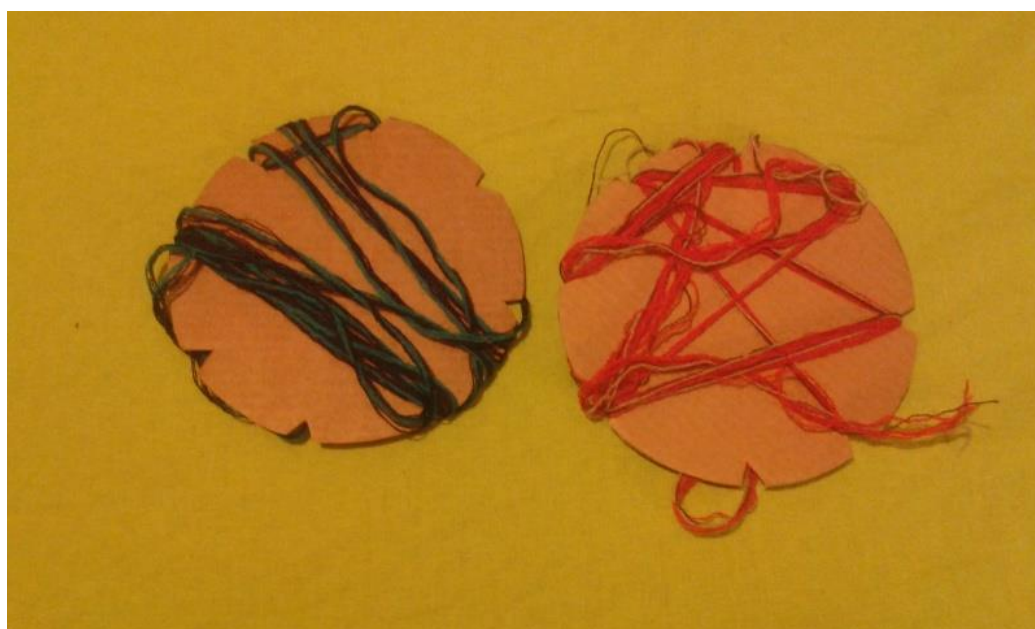
22.pielikums. "Bumbulīši eglītei"

23.pielikums. Reiņa sniegpārslīņa

24.pielikums. bumbūli eglītei

GALVOJUMS

Darbs izstrādāts atbilstoši zinātniskās ētikas principiem.

Darbā izmantotā literatūra u. c. avoti norādīti literatūras u. c. avotu sarakstā.

Dažāda veida informācijai (atziņām, citātiem, attēliem, tabulām u. c.), kas iegūta no minētajiem avotiem, darbā un tā pielikumos dotas atsauces.

Darba autors

Vārds, uzvārds

Paraksts

Datums: _____

IZZIŅA PAR AIZSTĀVĒŠANU

Kvalifikācijas darbs izstrādāts

RPIVA _____

(fakultāte)

Ar savu parakstu apliecinu, ka darbs izstrādāts patstāvīgi.

Darba autors _____

(vārds, uzvārds, paraksts)

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai.

Darba zinātniskais vadītājs _____

(akadēmiskais amats, zinātniskais grāds, vārds, uzvārds, paraksts)

Kvalifikācijas darbs aizstāvēts

Pārbaudījuma komisijas 20____.gada _____

sēdē, protokola Nr. _____, vērtējums ____ (_____)

Valsts pārbaudījuma komisijas priekšsēdētājs

_____ (akadēmis

kais amats, zinātniskais grāds, vārds, uzvārds, paraksts)